

Filozofická fakulta Univerzity Palackého

v Olomouci

katedra slavistiky

sekce ukrajinistiky

Exotické prvky v díle Ahatanhela

Krymského

Bakalářská práce

Vypracoval: Jiří Hubinka

Školitel: Mgr. Radana Merzová, Ph.D.

Olomouc 2013

Děkuji Mgr. Radaně Merzové, Ph.D.; Mgr. Ulyaně Kholod, Ph.D. a Prof. Alle Arkhanhelské, DrSc. za konzultace, rady a připomínky, které mi byly z jejich strany během psaní bakalářské práce poskytnuty.

Podpis:

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně a uvedl všechny použité prameny.

V Olomouci, 9. 4. 2013

Podpis:

OBSAH

0. ÚVOD.....	1
1. OBRAZ A KONTEXT DOBY.....	3
1.1 Od krymské války po zrušení nevolnictví.....	3
1.2 Od dalších ustanovení k proletariátu.....	4
1.3 Revoluce se hlásí o slovo.....	5
1.4 Ukrajina v revolučním rozpoložení.....	7
1.5 Občanská válka a její důsledky pro Ukrajinu.....	10
1.6 Ukrajinská sovětská republika.....	11
1.7 Stalinismus vedoucí k hladomoru.....	13
1.8 Stalinský teror v letech 1934 až 1938.....	13
1.9 Přelom třicátých a čtyřicátých let, Ukrajina ve válce.....	14
1.10 Jaltská konference, Organizace spojených národů (OSN).....	16
1.11 Vývoj padesátých let do roku 1957 (rehabilitace Krymského).....	18
2. RANÝ UKRAJINSKÝ MODERNIZMUS.....	20
2.1 Příchod modernizmu v západní Evropě.....	20
2.2 Utváření modernistického směru, vznik dekadentního umění.....	21
2.3 Symbolizmus vstupuje na scénu evropského umění.....	22
2.4 Počátky historie ukrajinského modernizmu.....	23
2.5 První modernisté na Ukrajině.....	24
3. AHATANHEL JUCHYMOVYČ KRYMS´KYJ.....	26
3.1 Oblasti zájmů významného Východoevropana a jeho záslužná činnost.....	26

3.2	Stepan Vasyl'ovyč Rudans'kyj.....	27
3.3	Život Ahatanhela Juchymovyče Kryms'kého do roku 1889 a jeho formování.....	28
3.4	Moskevské období, pobyt v zahraničí.....	29
3.5	Kyjevské období, závěr nejtvorivějších let.....	31
3.6	Poslední roky v životě Ahatanhela Juchymovyče Kryms'kého.....	32
4.	EXOTICKÉ PRVKY V KRYMS'KÉHO DÍLE.....	34
4.1	Originální, původní, poetická tvorba Ahatanhela Juchymovyče Kryms'kého.....	34
4.2	<i>Pal'move hillja – Ekzotyčni poezii – Častyna perša (1898-1901).....</i>	<i>34</i>
4.3	<i>V horach Livans'kich (Idylija).....</i>	<i>35</i>
4.4	<i>Samotoju na čužyni (Uryvky iz ščodennyka).....</i>	<i>38</i>
4.5	<i>Nečestyve kochannja (Uryvky z liryčného romanu odnoho bidolašného dehenerata).....</i>	<i>43</i>
4.6	Celkové zhodnocení počtu exotických slov v prvních třech částech sbírky <i>Pal'move hillja</i> a jejich procentuální zastoupení.....	50
4.6.1	Počet exotických prvků v každé kategorii všech tří částí sbírky <i>Pal'move hillja</i>	50
4.6.2	Celkový počet slov a exotických slov v každé části sbírky <i>Pal'move hillja</i> a jejich procentuální vyjádření.....	50
4.6.3	Celkový počet exotických prvků v každé části sbírky <i>Pal'move hillja</i>	51
5.	PŘÍNOS A ODKAZ AHATANHELA KRYMS'KÉHO.....	52
5.1	Přínos Ahatanhela Kryms'kého.....	52
5.2	Odkaz Ahatanhela Kryms'kého.....	52
6.	ZÁVĚR.....	54

7. PE3IOME.....	55
8. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	61
8.1 Knižní zdroje.....	61
8.2 Internetové zdroje.....	63
9. PŘÍLOHY.....	72
9.1 Ukrajinský originál veršů přeložených do češtiny v částech 4.2, 4.3, 4.4 a 4.5.....	72
9.1.1 Část 4.2 – verše Peršana Kasyma Envara.....	72
9.1.2 Část 4.3 – verše <i>V horach Livans´kych</i>	72
9.1.3 Část 4.4 – verše <i>Samotoju na čužyni</i>	73
9.1.4 Část 4.5 – verše <i>Nečestyve kochannja</i>	75
9.2 Ukrajinský originál citátů přeložených do češtiny v částech 3.1, 3.6 a 6.....	78
9.2.1 Část 3.1.....	78
9.2.2 Část 3.6.....	78
9.2.3 Část 6.....	79
9.3 Volodymyr-Volyns´kyj na mapě Ukrajiny.....	79
9.4 Kustanaj na mapě Kazachstánu.....	79
9.5 Portrét Ahatanhela Juchymovyče Kryms´kého.....	80

0. ÚVOD

Literatura vždy pro mě byla zdrojem poznání, zábavy a leckdy i hledáním vlastního já. Vždyť co vše se ukrývá ve svazcích knih, které byly kdy napsány? Kdo byli ti lidé, kteří je vytvořili? Jaké vnější i vnitřní síly je k tomuto počínání podněcovaly? Těšili se z toho? Obávali se? Nejenom na tyto, ale i na jiné podobné otázky odpověď samozřejmě neznám. A právě pro toto hledání a zkoumání jsem si zvolil hlavním tématem své bakalářské práce téma literární, konkrétně osobu ukrajinského spisovatele Ahatanhela Juchymovyče Krymského. Budu se pokoušet pochopit ho jako lidskou bytost, budu se zajímat o jeho životní zkušenosti, názory, přání i obavy. Všechny tyto aspekty rozhodně určovaly jeho život. Pokusím se také představit jeho kontakty s jinými předními osobnostmi ukrajinské vědy, zejména jeho vztahy s Ivanem Frankem.

Při přemítání o tom, proč jsem si zvolil právě Ahatanhela Krymského, jsem zjistil, že mne s ním spojuje několik okolností. Stejně jako tento literární představitel i já jsem našel veliké zalíbení ve filologii. Snad mu i částečně rozumím, proč obrátil svůj hlavní zájem na orientalistiku, konkrétně na turecký, arabský a perský jazyk. Dokážu porozumět tomu, jak dosáhl znalostí těchto jistě velmi náročných filologických zaměření. Při studiu čínské filologie, kterou mám zapsanou v kombinaci s ukrajinskou filologií, jsem se, alespoň částečně, asimiloval na chápání všeho bytí čínským (tj. asijským, neevropským) nadhledem. Podle mého názoru jde o vcítění se do duše jiného kontinentu, jiné části světa, která v Evropě zažitým představám rozumí jinak. Nelze se pouze naučit nazpaměť jednotlivé slovní obraty a fráze, je nutné vědět také něco o dějinách námi studovaného národa, o jazykových možnostech jejich řeči a o vztazích k našemu vlastnímu obyvatelstvu.

V souvislosti s výše zmíněnými tvrzeními poodhalím události, které se na Ukrajině odehrávaly od poloviny devatenáctého století do poloviny dvacátého století. Toto vymezení jsem si určil proto, aby korespondovalo se životem mnou zkoumané osobnosti, tedy Ahatanhela Krymského. Myslím si, že je to důležité pro pochopení Krymského názorů a skutků, protože ho dějiny utvářely tak, jak utvářejí i nás. Také se budu zabývat obdobím ukrajinského raného modernizmu, kam Krymskýj nepochybně náleží, a jeho případným srovnáním s modernizmem v západní Evropě. Co se týče Krymského života, tak se v jednotlivých etapách jeho existence pokusím objasnit

souvislost jeho životních zkušeností s jeho tvorbou. A to nejpodstatnější na závěr, jeho přínos a odkaz na další umělce. V přínosu Ahatanhela Krymského objasním vše nové, co přinesl nejenom ukrajinskému, ale celosvětovému fondu literatury, totiž exotické prvky v díle, kterými si zajistil věhlas v rodné zemi a též mezi mnoha národy světa. A díky nimž se pro mne stal tak přitažlivou postavou v literárních dějinách. I odkaz Ahatanhela Krymského tvoří velice důležitou součást jeho osobnosti. To pochopila rovněž Solomija Pavlyčko, významná osobnost ukrajinského kulturního života, o které se ve své práci také zmíním.

Tuto bakalářskou práci obohatím i vlastním překladem některých z Krymského básní a doprovodím je komentářem.¹

¹ **Ediční poznámka:** V pojmenování například různých uměleckých směrů (modernizmus, atp.) i jiných slov, ve kterých lze použít písmeno s a/nebo z, budu používat písmeno z. Číním tak z vlastního rozhodnutí pro sjednocení stylu psaní.

1. OBRAZ A KONTEXT DOBY

1.1 Od krymské války po zrušení nevolnictví

Krymská válka² znamenala pro ukrajinský národ šanci vymanit se z ruského područí. Ačkoliv probíhala mezi léty **1853 až 1856**, tak již v roce 1850 bylo možné vycítit blížící se bojový konflikt. Toho roku osmanský sultán svěřil správu křesťanských kostelů v Istanbulu do rukou Francouzů a ne Rusů, jak bylo obvyklé po mnoho století.³ Ostatně, krymská válka byla pouze jednou z mnoha válek mezi Ruskem a Osmanskou říší (Tureckem). Název tohoto boje může vést k domněnce, že cílem obou mocností byl právě Krymský poloostrov na jihu Ukrajiny. Tento poloostrov později, v roce 1945, sehrál významnou úlohu při rozhodování o poválečném osudu světa. A mimo to, z tohoto kousku pevniny pocházel rod Ahatanhela Jychymovyče Krymského, který se později tak proslavil. Ale cílem nebylo ukořistit Krym, nýbrž získat kontrolu nad průlivy mezi Černým a Egejským mořem a ovládnou Balkánský poloostrov. A protože se většina bojů odehrála na území Krymského poloostrova, tak se vžilo pojmenování krymská válka. Rusko se v této válce stalo **poraženou** zemí; a to vyústilo ve výrazné **oslabení carizmu**; a v konečném důsledku ve **zrušení nevolnictví** v roce **1861**⁴, zhruba tři týdny před smrtí ukrajinského národního básníka Tarase Hryhorovyče Ševčenka, který sám byl po většinu života nevolníkem.

Stalo se tak za vlády cara **Alexandra II.**, který na ruský trůn usedl roku **1855**, tedy v době probíhajících bojů mezi Ruskem a Osmanskou říší. V tomto roce se otázka nevolníků dostala na přední stranu zájmů ruské říše. Samotný car Alexandr II. prohlásil, že bude všem ku prospěchu zrušení nevolnictví shora a nečekat, až se nevolníci vzbouří a nevolnictví bude zrušeno zezdola. Ostatně, **nevolnictví**⁵, neboli člověčenství, bylo v habsburské monarchii zrušeno o osmdesát let dříve, tedy v roce **1781** za vlády císaře **Josefa II.** Zrušení nevolnictví si vyžádala už sama situace; ukrajinský venkov se v polovině devatenáctého století v mnohém podobal selským usedlostem na britských ostrovech. Celý život sedláků od narození až do smrti byl v rukou jejich pánů, kteří jim

² *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 4. svazek, K/L. 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-04-6, s. 234.*

³ Krymská válka. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-07-14]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Krymská_válka.

⁴ Konkrétně 19. února (*Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 6. svazek, P/R. 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-06-2, s. 469*). Autor této práce přidává celé datum z důvodu vlastní převeliké radosti nad nalezeným údajem; nikde jinde se mu jej nepodařilo nalézt.

⁵ *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 5. svazek, M/O. 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-05-4, s. 349.*

také organizovali a přidělovali práci, samo sebou že tu nejtěžší. Z těchto příčin průměrná délka života málokdy přesáhla hranici čtyřiceti let. Bylo jasné, že změna je nevyhnutelná. Ale neutuchajícím problémem tu bylo vlastnictví půdy. Ruská šlechta vycházela rolníkům vstříc a pokoušela se pozemky mezi ně rozdělit. To ukrajinská nižší šlechta tak benevolentní nebyla, nechtěla se půdy vzdát, byla pro ně až příliš cenná.

Po zrušení nevolnictví ale sedlákům a rolníkům žádné změny ani úlevy nenastaly. I nadále nemohli z vlastního rozhodnutí opustit svou vesnici, museli si opatřit povolení od vrchnosti. Co se týče půdy, tak jim byla přidělena, ale museli si ji koupit od vlády, která je nutila zadlužit se, v některých případech, až do konce života. Navíc se dvacet procent z ceny půdy splácelo povinnou a neodkladnou dřinou na půdě velkostatkáře. Všechny tyto “změny“ znamenaly, že nevolnictví přežívalo dál, pouze v pozmeněné podobě. Dalším nepříjemným zjištěním pro svobodné rolníky bylo to, že jejich nová půda má menší rozlohu než ta původní a není tak úrodná. Navíc nesměli využívat společné lesy, louky a pastviny, a tak byli ochuzeni o důležitý zdroj dřeva na topení a trávy, respektive sena, pro hospodářská zvířata. To vše bylo v rukou panující šlechty a jejich nenasytých představitelů.

1.2 Od dalších ustanovení k proletariátu

Mezi další reformy, kterými se podařilo snížit sociální napětí, patřily veřejná soudní líčení, zkrácení povinné vojenské služby z dvaceti pěti na šest let a úprava vzdělávacího systému. K naléhavým změnám se přiřadilo zřízení tzv. **Zemstev** v roce **1864**. Tato **Zemstva** byla určena pro stanovování **daní**. Z daní sedláky nejvíce nepotěšily daň na hlavu a daň na zboží. Tato situace zapříčinila sociálně – třídní rozdělení sedláků na bohaté **kulaky**, trochu majetnější **serednjaky** a **bjadnaky**, kteří byli v podstatě na mizině. Proto bylo stále více Ukrajinců, kteří se odhodlali **emigrovat**. Nejčastěji jejich kroky směřovaly na americký kontinent a do Austrálie. V Americe vytvořily významnou menšinu ve městech Baltimore, Cleveland a v newyorské části Brighton Beach. Také v západní Kanadě, v provincii Alberta, v Argentině a na množství dalších míst bylo možno zaslechnout ukrajinštinu.⁶

Neradostný život na venkově byl také určen tím, že Ukrajina začala být industrializovaná poměrně pozdě, až v **90. letech 19. století**. V této době byla vybudovaná železnice a tím pádem mohla nastat významnější průmyslová činnost. Ta

⁶ EVANS, Andrew. *Ukrajina*. Brno: JOTA, s. r., 2005. ISBN 80-7217-347-2, s. 34.

začala těžbou uhlí v nejvýchodnější ukrajinské oblasti, v **Donbasu**, tedy v údolí řeky Don. Provozovateli průmyslu ale byli často zahraniční investoři, kteří zde hledali levné suroviny. Jedním z prvních byl **John Hughes**⁷ z britského Walesu, který se na východní výspě Ukrajiny rozhodl podělit se o své zkušenosti s těžbou uhlí prováděnou v domovském Merthyr Tydfilu. Přišel na pozvání cara Alexandra II., aby tu založil Novou ruskou společnost. Tato společnost měla za úkol produkovat tavenou rudu a ocel pro stavbu železnic. Ale nejvíce se Alexandr II. proslavil prodejem Aljašky americkému prezidentovi **Andrew Johnsonovi** v roce **1867**. Později se ukázalo, že to nebylo šťastné řešení, jak naplnit státní pokladnu. V jiné lokalitě, ve městě **Kryvyj Rih** (Krivoj Rog), se hlavní surovinou stalo železo. Z nerostných surovin obou těchto míst bylo Rusko tou zemí, která tu maximálně profitovala a produkovala ocel nezbytnou k vybudování průmyslové společnosti. Dělníci, kteří tu pracovali, většinou pocházeli z Ruska a díky nim tu městská populace rostla. Možná i proto se na východní Ukrajině tak moc mluví rusky.⁸ Po několika letech se tu zrodil **proletariát**. Termínem proletariát se v dobách antického Říma označovali chudí a nemajetní obyvatelé; v polovině 19. století tento výraz použil německý filozof, ekonom a politik **Karl Marx** pro identifikaci třídní skupiny dělnictva, zejména námezdního.⁹

1.3 Revoluce se hlásí o slovo

Filozofické myšlenky Karla Marxe se mezi východoevropskými učiteli začaly šířit v **70. letech 19. století**. A posléze, na přelomu století, vznikly v Kyjevě i na jiných místech Ukrajiny různé skupiny. Jednou z nich byla Ruská skupina sociálních demokratů. To znamená, že ukrajinská společnost se poprvé ve své historii setkává s marxisty, kteří pocházeli zejména z řad Rusů a Židů. Tito marxisticky založení lidé byli převážně zástupci městského obyvatelstva, jejichž zájem byl obrácen hlavně na vrstvu dělníků pocházejících z Ruska.¹⁰ Na Ukrajině už mezitím vládla ne právě nejlepší nálada. Viníkem byly události z let 1847, 1863 a 1876.¹¹ V roce **1847**, za vlády cara Mikuláše I., bylo rozprášeno **Cyrilo-metodějské bratrstvo**, jehož členem byl i Taras Hryhorovyč Ševčenko. Toto uskupení si za hlavní cíl svého fungování zvolilo

⁷ EVANS, Andrew. *Ukrajina*. Brno: JOTA, s. r., 2005. ISBN 80-7217-347-2, s. 22, 23.

⁸ Jedná se o myšlenku autora této práce.

⁹ *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 6. svazek, P/R. 2. vyd.* Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-06-2, s. 262.

¹⁰ EVANS, Andrew. *Ukrajina*. Brno: JOTA, s. r., 2005. ISBN 80-7217-347-2, s. 23.

¹¹ MALINEVSKÁ, Natalja. *Ukrajinské realie 1*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. ISBN 80-244-0670-5, s. 20.

zavádění demokratických principů do společnosti a rozvíjení kultur všech slovanských národů. Pod záštitou nástupce cara Mikuláše I., cara Alexandra II., se seběhly události z let 1863 a 1876. V roce **1863** byl vydán **Valujevský oběžník**, kterým bylo zakázáno publikovat v ukrajinštině. Tato událost předznamenala vydání **Emžského dekretu** roku **1876**, kterým byl ukrajinský jazyk fakticky potlačen. Žádné tiskoviny nemohly být vytištěny v ukrajinském znění a ani žádné výstavy nebo výuky ve školách nemohly být vedeny rodným jazykem většiny Ukrajinců.

V počáteční fázi hnutí pro změnu ve společnosti se objevil agrární socialismus, který usiloval o vyřešení neutěšené situace venkovského obyvatelstva. Tento stav byl nejspíše vyvolán tím, že na Ukrajině se zemědělská komunita stala obecným symbolem socialismu. Lidé byli svědky neutuchajících snah o nasměrování podpory zemědělců k levicové odnoži politického boje proti carovi. Ve venkovských oblastech se myšlenky revoluce šířily prostřednictvím intelektuálů převlečených za sedláky. Ale tito takzvaní intelektuálové se nesetkali s radostnou odezvou a byli označováni za podvodníky. Jiným typem přesvědčování o vlastní pravdě bylo tvrzení, že pouze násilné činy dovedou uskutečnit změnu. Touto tezí ospravedlňovala teroristická skupina **Narodnaja Volja** (Národní vůle) zabití cara Alexandra II. v roce **1881**.¹²

S těmito fakty Ukrajina přivítala dvacáté století a hned na jeho prahu, roku **1901**, se musela vypořádat se vznikem Socialistické revoluční strany, která také obhajovala smrt jako prostředek ke změně. Tedy něco podobného ve stylu přísloví “Účel světí prostředky“,¹³ které hlásal už na přelomu patnáctého a šestnáctého století italský renesanční politik, prozaik, básník, dramatik, historik a vojenský teoretik **Niccolo Macchiavelli**, autor známého *Vladaře a Mandragory*. O pouhý jeden rok později, v roce **1902**, vypukly nepokoje sedláků v Poltavě. Tímto činem byl do Sankt Petěrburgu odeslán výrazný národnostní vzkaz. Sídlem ruského cara v této době nebyla Moskva, nýbrž **Sankt Petěrburg**, který byl založen roku **1703** carem **Petrem I. Velikým** pro vytvoření dominance nad Švédy v ústí řeky **Něvy** do Finského zálivu Baltského moře. Zároveň v letech **1712 až 1918** (s výjimkou krátkého období let 1729, 1730 a 1731) fungoval též jako hlavní město Ruska. V letech 1914 až 1924 byl dočasně přejmenován

¹² EVANS, Andrew. *Ukrajina*. Brno: JOTA, s. r., 2005. ISBN 80-7217-347-2, s. 23.

¹³ Na tomto místě se autor této bakalářské práce odvážil použít toto přirovnání, které je výsledkem jeho vlastního badatelského umu a úsilí.

na **Petrohrad**, aby v letech 1924 až 1991 nesl název **Leningrad**.¹⁴ Ve stejné době vznikla na jihu země Revoluční ukrajinská strana, která byla předvojem pro ukrajinské národní politické hnutí. Svaz liberalizace, který vznikl v roce **1904** sloučením několika levicových stran, se ukázal být nevhodným pro ty, kteří požadovali liberalizovanou Ukrajinu. Hlavní nesnází byla skutečnost, že liberalizace by byla uskutečněná marxistickou cestou. A to bylo pro nemarxisty absolutně nepřijatelné. Ale i přesto vznikla koalice, která našla společný zájem v úsilí o ukončení samoděržaví a ve zrušení parlamentu vzešlého všeobecným volebním právem. Touto koalicí byl silně znepokojen i car Mikuláš II., který se odhodlal k rozhodnutí revolucionáře zničit. Proto se krátce před revolucí roku 1905 odehrály v ukrajinské Oděse pogromy namířené proti Židům. Tamní židovské obyvatelstvo bylo obviňováno z vybízení k revoluci a tím pádem odsouzeno k nenávisti a pronásledování.¹⁵

1.4 Ukrajina v revolučním rozpoležení¹⁶

Revoluce v pravém slova smyslu byla na Ukrajině zahájena po událostech z neděle **22. ledna 1905**. V tento den se uskutečnila poklidná demonstrace proti carovi, která měla namířeno k jeho sídlu, **Zimnímu paláci**, v Sankt Petěrburgu. Car se zalekl houfů dělníků, jejich rodinných příslušníků a dalších účastníků protestu, a nařídil střelbu. Carovo vojsko tehdy usmrtilo stovky nevinných lidí, pravděpodobně pouze ze strachu Mikuláše II. o ruský trůn. Odezva obyvatel rozlehlé říše na sebe nenechala dlouho čekat. Všude, i na Ukrajině, se konaly stávkové akce, které ochromily život ve velkých městech. Postupem dní lidé přestávali pociťovat zábrany a venkov se ocitl pod nenávisťou náladou sedláků. Ti zahájili **vyvlastňování** majetku bohatých statkářů a nutili je podepsat dokument o tom, že jejich statky přechází do rukou chudých rolníků. Tyto statky byly přerozděleny mezi vesničany. Nejenom toto, ale i další pro něho nepříznivé dění, přimělo cara k vydání říjnového manifestu. V celé zemi musel panovat hrozný stav, když tento manifest byl vydán po “pouhých“ devíti měsících od zažehnutí revolučních bouří. Tento **říjnový manifest**, vydaný v předposlední den desátého kalendářního měsíce roku 1905, sliboval demokratické svobody, mezi které patřilo

¹⁴ *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 7. svazek, Ř/Š. 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-07-0, s. 50, 51.*

¹⁵ EVANS, Andrew. *Ukrajina*. Brno: JOTA, s. r., 2005. ISBN 80-7217-347-2, s. 23.

¹⁶ Ruské revoluci v roce 1905 také výrazně napomohla ruská prohra v rusko-japonské válce (*Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 6. svazek, P/R. 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-06-2, s. 469*), která se odehrála v letech 1904 a 1905. Tento boj o území severovýchodní Číny postupně vedl k zápasu o vliv na asijském Dálném východě a nakonec oslabil carizmus výrazněji než krymská válka v polovině 19. století (více v kapitole 1.1).

volební právo pro muže, a také přislíbil vznik zákonodárné státní dумы (parlamentu).¹⁷ V čele parlamentu stanul reformně naladěný **Pjotr Arkad'jevič Stolypin**¹⁸, který přeměnil obecní vlastnictví v drobné osobní pozemkové a část venkovského obyvatelstva přemístil ze středního Ruska do jižních částí Sibiře, kde jim byla přidělena půda. Ale Stolypin se musel potýkat s celou řadou problémů; od stížností dумы, že její moc je silně ovlivňována panovníkem, po stále pokračující protesty a stávky. Příměří bylo křehké a za takové situace se Stolypin rozhodl podporovat konzervativní loajalisty, kteří by provedli postupné sociální změny. Ke konci prvního desetiletí dvacátého století už bylo jasné, že reformy uskutečněné Stolypinem přišly pozdě a duma se musela potýkat s nedůvěrou obyvatel. Sám Pjotr Arkad'jevič Stolypin byl v roce 1911 zastřelen v budově ukrajinské národní opery v Kyjevě během rozhovoru s carem Mikulášem II. Stalo se tak ve druhé přestávce divadelní hry *Příběh cara Saltána* od ruského skladatele **Nikolaje Andrejeviče Rimského Korsakova**. Jeho smrt přišla vhod zejména socialistům, protože s úspěchem Stolypinových reforem by dorazil odmítavý postoj rolnictva pro věc revoluce.¹⁹

Přestože byla revoluce započatá roku 1905 a trvající do roku 1907 potlačena, tak se stala podle slov Vladimíra Iljiče Lenina²⁰ generální zkouškou pro události, které nastaly roku **1917**, konkrétně **27. února**. V tento den byl v Rusku svržen carismus a vzniklo tu dvojvládí – Petrohradský sovět dělnických a vojenských zástupců a tzv. Prozatímní vláda buržoazie. Na Ukrajině se po těchto zprávách v **dubnu 1917** utvořila Centrální rada,²¹ ke které se zanedlouho připojila Ukrajinská socialistická revoluční strana a získala si i podporu obyvatel venkova. Květen téhož roku byl svědkem vytvoření Prozatímní vlády, jež se ovšem později rozpadla. Nebyla schopná vyřešit navzájem neslučitelné požadavky Ukrajinců a ukrajinských Rusů. Zmatky roku 1917 byly umocněny právě probíhající Velkou válkou (později se jí bude říkat 1. světová válka), kdy Ukrajinci bojovali proti sobě, jedni v řadách rakousko-uherské armády, druhí na straně Ruska. Tohoto roku započalo postupné vymazávání ukrajinského státu z map Evropy i světa.

¹⁷ *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 6. svazek, P/R. 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-06-2, s. 464.*

¹⁸ *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 7. svazek, Ř/Š. 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-07-0, s. 290.*

¹⁹ EVANS, Andrew. *Ukrajina*. Brno: JOTA, s. r., 2005. ISBN 80-7217-347-2, s. 101.

²⁰ *Moskva-Leningrad-Kyjev, průvodce*. Moskva: Raduga, 1983, s. 107, 108.

²¹ BRANDOS, Otakar. *Ukrajinské Karpaty: Poloniny, Lesní Karpaty, Zakarpatská Ukrajina/ Otakar Brandos, Michal Kleslo*. 1. vyd. Vřesina: SKY, 2007. ISBN 978-80-86774-00-8, s. 50.

Věci se opět daly do pohybu **6. listopadu 1917** ozbrojeným povstáním v Petrohradu, v jehož čele stál **Vladimír Iljič Lenin**. V noci na **8. listopad 1917** skupina povstalců dobyla Zimní palác a nastolila bolševickou diktaturu proletariátu. Lenin spolu s bolševiky považoval nacionalismus a boj za nezávislost za špatné a nekorektní. Proto nedosáhli shody s názory ukrajinské Centrální rady a přívrženci dělnické třídy se odpoutali od Kyjeva a přesídlili na východ země, do **Charkova**, kde většinu obyvatelstva tvořili Rusové a rusky hovořící Ukrajinci. Zde, **25. prosince 1917**, na prvním všeukrajinském sjezdu sovětů dělnických a vojenských zástupců, byla vyhlášena **Ukrajinská sovětská republika**.²² Také zde zazněla výzva k pracujícím lidu, aby definitivně zničil Centrální radu. Sovětská moc v Kyjevě byla definitivně nastolena **26. ledna 1918**, i když v průběhu následujících několika měsíců proběhla povstání o navrácení Ukrajiny Radě. Všechna byla neúspěšná, i jednání s Němci v Brestu Litevském v **březnu 1918** (tento měsíc též přesídlila sovětská vláda v čele s Vladimírem Iljičem Leninem z Petrohradu do **Moskvy**, která se tak po více než dvou stoletích stala opět hlavním městem, tentokrát ovšem hlavním městem prvního socialistického státu na světě),²³ kdy Centrální rada žádala o pomoc výměnou za potraviny. Němci o několik týdnů později odmítli, protože zjistili, že ukrajinský lid nebude schopen svým závazkům dostát. Na místo Rady tak byla postavena konzervativní vláda napodobující styl kozáckých hejtmanů. V čele této vlády stanul generál a politik **Pavlo Petrovyč Skoropads'kyj**²⁴, ovšem už po pouhém jednom roce vlády byl odstaven od moci a emigroval do Německa. Vlády ho zbavili ruští bolševici, protože propagoval myšlenku samostatné Ukrajiny a odmítal vítězství Velké říjnové socialistické revoluce. Zemřel několik dní před koncem 2. světové války, v dubnu 1945.

Jeho jmenovec v příjmení **Ivan Iljič Skoropads'kyj**²⁵, který žil ve druhé polovině sedmnáctého a první čtvrtině osmnáctého století, byl ukrajinským hejtmanem v letech 1708-1722 a účastnil se severní války (1700–1721) na straně Ruska. Stal se hlavou kozáctva po **Ivanu Stepanovyči Mazepovi**, který byl hejtmanem v období Ruin. Ruiny byly následkem **Andrušovského příměří** z roku **1667** mezi Ruskem a Polskem. Tyto dva státy si Ukrajinu rozdělily mezi sebe, hranicí byla řeka Dněpr. Vznikla tak

²² *Moskva-Leningrad-Kyjev, průvodce*. Moskva: Raduga, 1983, s. 176.

²³ *Moskva-Leningrad-Kyjev, průvodce*. Moskva: Raduga, 1983, s. 26.

²⁴ *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 7. svazek, Ř/Š. 2. vyd.* Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-07-0, s. 155.

²⁵ *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 7. svazek, Ř/Š. 2. vyd.* Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-07-0, s. 155.

ruská Levobřežní a polská Pravobřežní Ukrajina. Mazepa i Skoropads'kyj toužili vytvořit samostatný a nezávislý ukrajinský stát. To je spojovalo, ačkoliv každý z nich bojoval po boku jiného státu. Mazepa nejdříve sympatizoval s Petrem I. Velikým, ale později se přidal ke švédskému králi Karlovi XII., který Ivana Mazepu obdivoval pro jeho kulturní cítění a znalost osmi jazyků. Doba Mazepova působení se velice často nazývá "Mazepovým barokem". Osudnou se jim stala **bitva u Poltavy v červenci 1709**, Petr I. porazil ukrajinsko-švédskou koalici Ivana Mazepy a Karla XII. Oba poté uprchli do Turecka.²⁶ Osobou Ivana Mazepy, a zejména okolnostem a příčinám jeho rozkolu s Petrem I., se podrobně zabývá kanadský historik polského původu **Orest Subtelny**²⁷. Ten došel k názoru, že Mazepu nelze nazvat podlým zrádcem Ruska nebo hrdinným obráncem ukrajinské národní nezávislosti, ale stoupencem místní autonomie před mocenským absolutizmem.

1.5 Občanská válka a její důsledky pro Ukrajinu

Tato čtyřletá zhouba pro Ukrajinu probíhala v podstatě již od Velké říjnové socialistické revoluce a skončena byla až **hladomorem v zimě 1921–1922**. Cílem carských důstojníků a kozáků bylo zbavit zemi komunistické nadvlády. Ale pro svůj dobrovolnický charakter, nepřipravenost a nejasný program nemohli soupeřit s Rudou armádou, kterou sestavil ruský a sovětský politik **Lev Davidovič Trockij** (vlastním jménem **Lev Bronštejn**). Vše bylo dokonáno tím, že v průběhu roku 1919 dostala občanská válka charakter rolnické války; jenže rolníci nebyli schopni prosadit se proti síle Rudé armády. Bílá armáda, protivník Rudé armády, byla podporována i Velkou Británií a Francií, jenže armády těchto dvou států tu jenom ničily a prováděly samé ukrutnosti – zabavovaly potraviny a koně, násilím odváděly místní muže, znásilňovaly jejich ženy a dcery, drancovaly domy a zapalovaly města.²⁸

Na západě Ukrajiny byla mezitím, v prosinci 1918, založena nacionalistická vláda, trvající pouhopouhé tři měsíce. Tato vláda, **Direktorium**, měla v čele bývalého vůdce Centrální rady Petljuru. **Simeon Vasiljevič Petljura**²⁹ byl ukrajinský politik, který po dobytí své vlasti Rudou armádou emigroval do Paříže, kde byl roku 1926

²⁶ MALINEVSKÁ, Natalja. *Ukrajinské reálie 1*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. ISBN 80-244-0670-5, s. 57, 59, 60.

²⁷Orest Subtelny. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-10-20]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Orest_Subtelny.

²⁸ EVANS, Andrew. *Ukrajina*. Brno: JOTA, s. r., 2005. ISBN 80-7217-347-2, s. 24, 25.

²⁹ *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 6. svazek, P/R*. 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-06-2, s. 109.

zavražděn. Další nezávislý ukrajinský stát vznikl ve **Lvově** po pádu habsburské monarchie. Tento haličský stát se spojil s Petljurou a přidal se do bojů občanské války. Ale byli zrazeni samotným Petljurou, který podepsal dohodu s Polskem, v níž se vzdal Haliče výměnou za polskou pomoc proti bolševizmu. Ale Poláci po neobyčejně rychlé porážce u Kyjeva od smlouvy ustoupili. Na bojiště vcházeli i prostí lidé. Jeden z nich, **Nestor Machno**, dokázal zpochybnit sílu velkých armád. Byl to ukrajinský hrdina s intelektuálními sklony k anarchizmu, který čas ve vězení využil k napsání esejů, v nichž vysvětloval a obhajoval své názory. Jeho armáda, schopná vést i vleklé a neutuchující boje, si získala obdiv a úctu mnohých lidí z venkova.

Rok 1919 byl plný bojů a zmatků. Bojovalo tu několik armád, každá s nejasnými cíli a požadavky. Tento stav by se dal shrnout konstatováním, že Ukrajinu bylo v podstatě snadné dobýt, ale prakticky nemožné celistvě ovládnout. Mnohé z těchto faktů lze najít v práci výše zmíněného historika Oresta Subtelnyho. V celé zemi nastala vřava o to, kdo první získá kontrolu nad **ukrajinskými nerostnými surovinami donbaské oblasti**. Ani Rudé a ani Bílé armádě se to nepodařilo. A protože také nebyly schopny zajistit svým vojákům stravu a oděv, tak vojáci houfně dezertovali. Vesnice, které se staly podezřelými z poskytování úkrytu takovým vojákům, byly ničeny, a samotní uprchlí vojáci tvrdě trestáni.

Na přelomu let 1919 a 1920 získali bolševici úspěšnou invazí Ukrajinu a po dvou letech se tak opět objevila Ukrajinská sovětská republika. Bílá armáda opustila Krymský poloostrov, ukrajinská nacionalistická vláda uprchla do Polska a Machno do Rumunska. Bolševici tedy zvítězili, ale za obrovskou cenu; v bojích zemřely téměř dva miliony Ukrajinců. Nejhůře na tom byli **Židé**, kteří byli v nemilosti u Bílé i Rudé armády; Bílí je měli za bolševiky a Rudí za příznivce buržoazie a kontrarevolucionáře, i když byli členy bolševické strany.

1.6 Ukrajinská sovětská republika

Na počátku vlastní existence se musela Ukrajinská sovětská republika vyrovnat s následky tzv. **válečného komunizmu**.³⁰ Jednalo se o politiku prováděnou během občanské války na přelomu desátých a dvacátých let dvacátého století, která měla sloužit k ospravedlnění teroru sovětské armády. Ta všechnen průmysl a zemědělství

³⁰ *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 8. svazek, T/Ž. 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-08-9, s. 226.*

v zemi podřídila válečným potřebám. Průmysl byl znárodněn a vypěstované nadplány rolníků byly zkonfiskovány. Tento válečný komunismus měl také za následek celkový hospodářský propad, rolnické vzpoury a hladomory. Hladomory byly zapříčiněny i rolníky, když se rozhodli nepěstovat plodiny pro potřeby vojska. Tento faktor ve spojení s následným suchem vyvolal naprostou katastrofu. Byl vystřídán v roce **1921 novou ekonomickou politikou**³¹ zavedenou Vladimírem Iljičem Leninem a trvající do roku **1927**. Prvořadým úkolem bylo oživit národní hospodářství. A to se podařilo i díky částečnému povolení tržního hospodářství a podpoře soukromého vlastnictví spolu se zahraničními investicemi. Jedinou vadou na kráse nové ekonomické politiky byl vzrůstající politický útlak a doba trvání pouhých šesti let.

Velice významným okamžikem v dějinách se stal **30. prosinec 1922**, kdy se oficiálně hlavním městem nově vzniklé republiky stal **Charkov** a vznikl **Svaz sovětských socialistických republik**. Do teritoria Ukrajiny v této době patřilo území současné Ukrajiny, s výjimkou Haliče, Volyňska a některých území při hranicích. Charkov zůstal hlavním městem pouze do roku **1934**, kdy se ukrajinskou metropolí stal **Kyjev**. Bylo to z několika důvodů. Charkov byl po hladomoru z let **1932–1933** velice zpustošený a nehodilo se mít neesteticky působící hlavní město, navíc Kyjev vlastní lepší geografické umístění v centru Ukrajiny. V Kyjevě také vznikla první vysoká škola ve východní Evropě; univerzita o rovných sto let dříve, než se Kyjev stal hlavním městem, v roce 1834. Pro srovnání; v Charkově vznikla univerzita ještě o něco dříve, v roce 1805, takže i Charkov byl ve své době významným centrem ukrajinského dění. Do Charkova též sahají počátky ukrajinského nacionalismu.³²

Korenizacija, neboli politika hledání a zapouštění kořenů, měla přivést nové členy komunistické straně. Jejím jádrem se stalo přesvědčení o výjimečnosti vlastního, ukrajinského, národa. Vladimír Iljič Lenin chtěl tímto krokem zajistit spolupráci mezi Ukrajinci a Moskvou. Ukrajínština a kultura s ní spojená začaly být kultovní záležitostí. Ruští zástupci v Kyjevě se museli **povinně** učit ukrajinsky, aby tak lépe navázali styky s místními lidmi. Vzdělání probíhalo výlučně v ukrajínštině a negramotnost se stala neznámým pojmem. Číst se naučilo více lidí než kdykoli dříve, ale všechny ukrajinské knihy se nějakým způsobem týkaly komunistické strany a byly v nich obsaženy

³¹ *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 5. svazek, M/O. 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-05-4, s. 393.*

³² EVANS, Andrew. *Ukrajina*. Brno: JOTA, s. r., 2005. ISBN 80-7217-347-2, s. 22.

vyobrazení rozesmátých vojáků Rudé armády. Korenizacija byla v podstatě pokusem o zlepšení celkových vzájemných vztahů mezi Ukrajinou a Ruskem. Bolševici si potřebovali zvýšit prestiž, protože války, hladomor, zaostalost vůči západním zemím a hospodářské neduhy nebyly koncem, který revolucí všem naslibovali.

1.7 Stalinismus vedoucí k hladomoru

Josif Visarionovič Džugašvili (Stalin), původem z Gruzie, se k moci dostal ve druhé polovině dvacátých let. Jeho vláda je především spojena s velkým útlakem a nesvobodou. Komunistickou ideologii použil jak k absolutní kontrole obyvatel, tak i k předložení programu tzv. **národního komunizmu**³³. Národní komunismus sliboval vybudování socialismu a komunizmu ještě pro žijící generace. V roce **1927** dal zahájit industrializaci a roku **1928** kolektivizaci. V souvislosti s prvním pětiletým plánem spousta odborníků varovala před takovými rozsáhlými změnami uskutečňovanými v tak krátkém čase. Odpověď Stalina jim vyrazila dech. Právilo se v ní, že k tomu, abychom připravili omeletu, tak musíme napřed rozbít vajíčka.³⁴ Ale tito skeptičtí lidé měli pravdu. Tyto změny přivodily na přelomu dvacátých a třicátých let druhou **občanskou válku**, která vyústila v **hladomor** let **1932–1933**. Ukázalo se tak, že stalinismus není pro Ukrajinu ideálním politickým programem. Hladomor v tomto období byl zapříčiněn Stalinovým nařízením odvádět státu velké procento sedláky vypěstovaného obilí. V kombinaci s nastalým suchým počasím se vyprodukovalo mnohem méně obilí, než se původně očekávalo, ale sedláci i tak museli povinně odvést až devadesát procent úrody. Konečnou bilancí bylo šest milionů mrtvých obyvatel ukrajinského státu. Navíc, přidá-li se fakt, že Stalin se k moci dostal nečestnou cestou, tak je jasné, co ho přimělo k událostem následujících let.

1.8 Stalinový teror v letech 1934 až 1938

Jako kdyby osud chtěl ukázat, jak nelehké časy se blíží, tak rok **1934** se stal rokem, ve kterém zemřel ukrajinský historik a politik **Mychajlo Serhijovyč Hruševs'kyj**.³⁵ Mimo jiné stál v čele ukrajinské Centrální rady, která se snažila o

³³ *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 7. svazek, Ř/Š. 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-07-0, s. 260.*

³⁴ EVANS, Andrew. *Ukrajina*. Brno: JOTA, s. r., 2005. ISBN 80-7217-347-2, s. 26.

U poznámky číslo 34 se jedná o mírně upravený citát převzatý z uvedené knihy. Úpravu provedl Jiří Hubinka, autor této bakalářské práce.

³⁵ *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 3. svazek, G/J. 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-03-8, s. 238.*

přívětivější osud své zemi. De facto se stal prvním ukrajinským prezidentem. Navíc, v roce **1918**, byl u zrodu **ukrajinské Akademie věd**, kterou i určitý čas vedl. Jeho smrt celou širou ukrajinskou zemi zasáhla **25. listopadu**. A již **1. prosince** zahájil Stalin období celostátního teroru, které vyvrcholilo tzv. moskevskými procesy³⁶ v letech **1936, 1937 a 1938**. Tyto procesy byly vyumělkované a vedené proti představitelům sovětského státu a armády, komunistické strany a Internacionály, jež sdružovala všechny levicově orientované strany světa. Tresty byly velice kruté, smrt zastřelením nebo gulagy na Sibiři.

Lidé, aby se zachránili, tak museli ze sebe vydat naprosté maximum. V létě roku **1935** se ve východní části Ukrajiny zrodila legenda. Mladý horník **Alexej Grigorjevič Stachanov**³⁷ tu **30. srpna** vytěžil přes sto tun uhlí během neuvěřitelných šesti hodin. Přitom povinnost byla deset tun za jeden den, takže stanovený plán překročil o 1300%³⁸. Tato událost z něj udělala přes noc hrdinu a nový stachanovský kult³⁹ podporovaný samotným Stalinem vedl každého pracovníka k nadlidským výkonům. Jenže většina lidí zažívala opak. Někteří, pro nedostatek prostředků k zajištění denního přídělů chleba, byli nuceni jíst trávu, listí, bláto, stromovou kůru nebo krysy a žížaly. V dobách hladomorů nastávaly též případy kanibalizmu. Na vině byl i strach lidí z toho, že jim vláda zabaví dobytek, a proto svá zvířata radši zabíjeli a na krátkou dobu si tak zajistili jídlo.

1.9 Přelom třicátých a čtyřicátých let, Ukrajina ve válce

Tato perioda ve vývoji ukrajinského národa byla poznamenána třemi negativními rysy. Prvním z nich byl konec korenizacije, který nařídil Stalin. Spolu s ní byly definitivně pohřbeny poslední myšlenky na rovnocennost Ukrajinců s Rusy. Druhým aspektem byla totální rusifikace ukrajinského území. S rusifikací se nejméně smiřovala ukrajinská inteligence, která byla Stalinovi už delší dobu proti srsti. Třetí příčinou byl doznívající strach ze stalinského teroru a skutečnost, že spousta spisovatelů, historiků, hudebníků, vědců a dalších členů ukrajinské společnosti byla nezvěstná. Panovaly domněnky, že byli ve vykonstruovaných procesech zlikvidováni.

³⁶ *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 5. svazek, M/O. 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-05-4, s. 248.*

³⁷ EVANS, Andrew. *Ukrajina*. Brno: JOTA, s. r., 2005. ISBN 80-7217-347-2, s. 26.

³⁸ *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 7. svazek, Ř/Š. 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-07-0, s. 259.*

³⁹ Alexej Stachanov. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-12]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Alexej_Stachanov.

Tato likvidace byla vedena i z pouhého náznaku podezření nebo nepravdivého obvinění nevinného člověka. Tento strach zemi neopustil až do roku **1991**, kdy Ukrajina získala nezávislost.⁴⁰

S nástupem 2. světové války se Ukrajina ocitla bez haličských a volyňských území. V roce 1939 padly do rukou nacistického Německa. V tomtéž roce podepsal Stalin s německým vůdcem Adolfem Hitlerem pakt o neútočení, kterému Stalin bezvýhradně důvěřoval. Touto smlouvou byla také Sovětskému svazu navrácena území, která mu patřila a jež v té době byla součástí Rumunska, Polska, Československa nebo jiných států. Výměnou za to Sovětský svaz uznal nárok Německa na území střední Evropy, která Hitler chtěl získat. Přestože jej sovětský špion v Japonsku **Richard Sorge varoval**, že nacisté plánují na **22. červen 1941** útok na Sovětský svaz a získání jeho území, tak Stalin tohoto varování nedbal a považoval jej za nepravdivé. Později se tak i stalo. Stalin byl operací Barbarossa hluboce zaskočen a až do posledního okamžiku věřil, že se Sorge mýlí. Tento rok se na Ukrajině událo mnoho utrpení.

Tři měsíce od začátku operace Barbarossa, konkrétně **21. září**⁴¹, byl Kyjev dobyt německým vojskem. Reakce v metropoli byla odlišná od reakce v západní části země. Na západě byli Němci vítáni jako osvoboditelé, protože tamější obyvatelstvo doufalo v lepší životní podmínky. Mýlilo se. Spousta z nich, asi půl milionu, skončila na Sibiři. Kyjev, jehož obyvatelé nesouhlasili s nacistickou okupací, byl zpětně dobyt Rudou armádou až **6. listopadu 1943** pod vedením armádního generála **Nikolaje Fjodoroviče Vatutina**⁴². Během trvání **Velké vlastenecké války** od **června 1941** do **května 1945** působilo na Ukrajině mnoho podpůrných organizací **UPA** (Ukrajinské povstalecké armády) a četné skupiny sovětských partyzánských oddílů. Vedoucím představitelem ukrajinských nacionalistů a velitelem UPA se stal **Stepan Bandera**. Příslušníci UPA se nazývali **banderovci**⁴³ a druhé světové války využili jako možnosti pro boj za samostatnou Ukrajinu. Jejich činnost byla prohlášena za **nezákonnou**. Po válce se mnohokrát řešilo, jak moc nebezpeční byli, a jestli by měli být potrestáni; existuje na ně bezpočet, mnohdy značně protichůdných, názorů.

⁴⁰ EVANS, Andrew. *Ukrajina*. Brno: JOTA, s. r., 2005. ISBN 80-7217-347-2, s. 27.

⁴¹ *Moskva-Leningrad-Kyjev, průvodce*. Moskva: Raduga, 1983, s. 177.

⁴² Nikolaj Fjodorovič Vatutin. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-12]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Nikolaj_Fjodorovič_Vatutin.

⁴³ MILAN, Syruček. *Banderovci - hrdinové nebo bandité?*. Praha: Epoque, 2008. ISBN 978-80-87027-85-1. Autor této práce uvádí tento odkaz pro zájemce o hlubší pochopení banderovské problematiky.

Následky tříleté nacistické okupace Ukrajiny byly hrůzostrašné. Po celé zemi byly ničeny elektrárny, města byla vyhazována do vzduchu, doly byly zaplavovány, političtí vězni stříleni. Tyto skutky byly vykonávány z obav, aby se Němcům nedostalo nerostných surovin a lidského potenciálu. Taktikou spálené půdy byla ničena nepředstavitelná spousta ornice. Úrodná ukrajinská půda se též dostala do hledáčku nacistů. Spousty a spousty vagonů byly vypravovány do Německa právě s takovým nákladem. Na cestu do Německa také byli posíláni ukrajinští dělníci, kteří po návratu do vlasti byli podezíráni ze spolupráce s nacisty, přestože v Německu žili jako otroci; a někteří za to byli dokonce i uvězněni.

Zřejmě nejvíce postihnutou skupinou obyvatel na Ukrajině byli ukrajinští **Židé**. Židé, pravděpodobně pro své bohatství a majetek, byli vždy utlačováni. Pogromy se v ukrajinských dějinách děly nejenom během Velké vlastenecké války, ale také v době občanských rozbrojů. Naprostá většina židovského obyvatelstva nebyla posílána do koncentračních táborů, ale shromažďována na opuštěných místech, kde byli zastřeleni a pohřbeni do společných hrobů. Židé byli v neoblibě také proto, že byli pro společnost tajemným a nepochopeným národem. Z tohoto důvodu je poválečná Ukrajina podezírala ze spolupráce s nacisty, která nikdy nebyla spolehlivě potvrzena ani vyvrácena.⁴⁴

1.10 Jaltská konference, Organizace spojených národů (OSN)

Jalta, město na ukrajinském Krymském poloostrově, se stalo dějištěm **Jaltské konference**, která se konala v **únoru 1945**. Jejím účelem bylo rozhodnout o osudech světa po konci 2. světové války. Byla to poslední z velkých konferencí **Velké trojky**, do níž patřili americký prezident **Franklin Delano Roosevelt**, britský ministerský předseda **Winston Churchill** a vůdce Sovětského svazu **Josif Vissarionovič Stalin**. Pro Ukrajinu byly výsledky Jaltské konference takové, že zpět získala Halič a Volyňsko, které byly dosud součástí Polska. Severní Bukovina, součást Rumunska, a Podkarpatská Rus, jež náležela Československu, se také nově staly ukrajinským územím. Krymský poloostrov nebyl náhodnou volbou pro tuto konferenci, už odedávna byl důležitý pro svět. Již ve starověku a středověku byl křižovatkou mezi severní Evropou a Blízkým východem a také mezi západní Evropou a čínskou Hedvábnou stezkou.

⁴⁴ EVANS, Andrew. *Ukrajina*. Brno: JOTA, s. r., 2005. ISBN 80-7217-347-2, s. 27.

Organizace spojených národů (OSN)⁴⁵ je mezinárodní organizací založenou v **červnu 1945** v americkém San Francisku. Nahradila **Společnost národů**⁴⁶, která byla činná mezi lety **1919 až 1940**, oficiálně byla její činnost ukončena v roce **1946**. Cílem Společnosti národů, jejímž iniciátorem byl americký prezident **Woodrow Wilson**, bylo zabezpečit mír mezi všemi národy světa, zajistit řešení mezinárodních sporů diplomatickou a pacifistickou cestou, postarat se o snížení zbrojení a uplatňovat diplomacii. Ale tato společnost selhala; byla bezmocná vůči agresivní politice Itálie, Německa a Japonska. Tyto tři státy ze Společnosti národů také vystoupily, Japonsko roku 1933 a Německo s Itálií v roce 1937. Tím se Společnost národů ukázala být **neužitečnou** pro svět; nezabránila Japoncům v konání hrůzných plánů proti Číňanům mezi lety 1931 (Mukdenský incident)⁴⁷ a 1937 (Incident na Mostu Marka Pola v Pekingu, Nankingský masakr)⁴⁸. A její pokračovatelka, Organizace spojených národů, se ukázala být vhodnou alternativou z důvodu řešení konfliktů i jiným než pouze diplomatickým způsobem.

Ukrajina se stala **členem** Organizace spojených národů v roce **1945**, byla jedním ze 47 zakládajících států OSN.

O tři roky dříve, v roce **1942**, zemřel ukrajinský učenec Ahatanhel Juchymovyč Krymskýj, kterému je tato práce zasvěcena.

Ačkoli se Ukrajina stala jedním ze států, které se k Organizaci spojených národů připojily v samotném počátku, tak na domácí scéně vládla špatná situace. I když se Ukrajinci mohli spolupodílet na řešení problémů světového významu, tak nedokázali zabránit hladu, který opanoval zemi po tři léta počínaje rokem 1946.⁴⁹

⁴⁵ *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 5. svazek, M/O.* 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-05-4, s. 479.

⁴⁶ *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 7. svazek, Ř/Š.* 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-07-0, s. 244.

⁴⁷ BAKEŠOVÁ, Ivana. *Čína ve XX. století: díl 1.* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. ISBN 80-244-0251-3, s. 59 – 65.

⁴⁸ BAKEŠOVÁ, Ivana. *Čína ve XX. století: díl 1.* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. ISBN 80-244-0251-3, s. 73 – 81. Hlubší vhled k událostem, ke kterým došlo na přelomu let 1937 a 1938 ve městě Nanking při středovýchodním čínském pobřeží, přináší také následující publikace: CHANGOVA, Iris. *Nankingský masakr: Nejkrvavější prolog druhé světové války.* Praha: Naše vojsko, 2010. ISBN 978-80-206-1068-3. Mimo to, také do určité míry objasňuje důvody sváru mezi Čínou a Japonskem, který trvá dodnes; i když většinou “pouze“ na diplomatické úrovni.

⁴⁹ MALINEVSKÁ, Natalja. *Ukrajinské realie 1.* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. ISBN 80-244-0670-5, s. 21, 22.

1.11 Vývoj padesátých let do roku 1957 (rehabilitace Krymského)

Poválečná obnova celého Sovětského svazu probíhala se Stalinovým požehnáním, ve kterém využil jednotného názoru obyvatel vůči německému nacismu. Ukrajinská sovětská socialistická republika začala být obnovována za pomoci milionů ruských dělníků. Díky nim se začala ohromným tempem rozrůstat velká průmyslová města po celé Ukrajině.⁵⁰

Přelomovým rokem se stal rok **1953**, ve kterém **5. března** zemřel Josif Stalin. Na jeho místo nastoupil **Nikita Sergejevič Chruščov**, rodilý Rus, který po politickém žebříčku šplhal na Ukrajině. V Kyjevě dohlížel na čistky během Velkého teroru a také tu prováděl poválečnou obnovu Ukrajiny. Tento Rus byl okouzlen ukrajinským folklorem; nosil ukrajinské vyšíváné košile, rád se věnoval poslechu ukrajinských písní a s nadšením hovořil o věčném slovanském bratrství Ruska a Ukrajiny. V roce **1954**, v době výročí tří sta let od **Perejaslavs'ké dohody** mezi ukrajinským hejtmanem **Bohdanem Zynovijem Chmel'nyč'kým**⁵¹ a ruským carem **Alexejem I.** Michajlovičem z dynastie **Romanovců**, probíhaly velkolepé a monstrózní oslavy. Roku **1654** hledal hejtman Chmel'nyč'kyj ochranu před Polskem a Litvou a záruku určité autonomie. Zároveň si myslel, že toto všechno nalezne u moskevského cara. Ovšem zmýlil se. Car požadoval absolutní poslušnost, Chmel'nyč'kyj byl přinucen souhlasit a od roku 1654 vládl car “Velkému“ i “Malému“ Rusku. Jako pamětní **dar** této události věnoval Chruščov Ukrajině **Krymský poloostrov**.⁵²

Zajímavostí je, že Chmel'nyč'kyj původně vůbec nechtěl bojovat, ale v klidu žít na samotě **Subotiv** a dál se vzdělávat v **latině**, kterou velice miloval.⁵³ Samota Subotiv se nachází poblíž města Čyhyryn v Čerkas'ké oblasti⁵⁴ ve střední části Ukrajiny. Ale protože jeho majetek byl často napadán tatarskými hordami, tak se musel vyzbrojit a bránit, co mu patří. Dalším důvodem pro jeho bojové zánění byla skutečnost, že jeho mladší syn byl ubit polským usedlíkem a soudy odmítaly pro Chmel'nyč'kého rusínský

⁵⁰ EVANS, Andrew. *Ukrajina*. Brno: JOTA, s. r., 2005. ISBN 80-7217-347-2, s. 27, 28.

⁵¹ EVANS, Andrew. *Ukrajina*. Brno: JOTA, s. r., 2005. ISBN 80-7217-347-2, s. 20.

⁵² EVANS, Andrew. *Ukrajina*. Brno: JOTA, s. r., 2005. ISBN 80-7217-347-2, s. 28.

⁵³ MALINEVSKÁ, Natalja. *Ukrajinské realie 1*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. ISBN 80-244-0670-5, s. 48, 49.

⁵⁴ Tato oblast byla ustanovena v roce 1954, tedy o rovné tři století později od Perejaslavs'kých událostí spojených právě s osobou Bohdana Chmel'nyč'kého, jako poslední z ukrajinských oblastí. Čerkas'ká oblast se nachází jižně od Kyjeva, Kyjevské oblasti, po obou březích Dněpru (Čerkasy. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-15]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Черкаси>).

původ tento případ řešit. Samozřejmě také neuznaly vinu polského obyvatele a tvrdily, že ubitý mladík si za smrt může sám. Jednalo se o soudy, které byly pod jurisdikcí Polska. Když byla o něco později unesena i nevěsta jeho zesnulého syna, tak byl Bohdan Zynovij Chmel'nyckyj pevně přesvědčen o správnosti svého počínání, tedy přivést ukrajinský národ ke svobodě a spravedlnosti. K boji za nezávislost se tudíž dostal podobným způsobem jako **skotský** farmář **William Wallace**,⁵⁵ který také chtěl poklidně žít a nebojovat proti anglické nadvládě. Jenže smrt jeho manželky rukou anglických vojáků, kteří získali od svého krále **Eduarda I.** z rodu **Plantagenetů** právo první noci se všemi ženami na britských ostrovech, ho vyprovokovala k činům. Tento skotský národní hrdina, jenž své rodné zemi na krátký čas vybojoval svobodu, žil na přelomu 13. a 14. století. Zemřel v roce **1305** v Londýně po prohrané **bitvě u Falkirku**, která se odehrála v roce **1298**; nedlouhý čas po bitvě byl totiž zrazen, uvězněn a později umučen. Těsně před smrtí byl nucen uznat anglickou nadvládu nad Skotskem, což neučinil, a proto mu život nakonec nebyl darován. Jeho posledním slovem bylo slovo **svoboda**.⁵⁶

O dva roky později od perejaslavs'kého výročí, v roce **1956**, získal generální tajemník komunistické strany Nikita Sergejevič Chruščov popularitu. Tehdy na XX. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu přednesl projev, ve kterém odsoudil kult Stalinovy osobnosti a zahájil období oblevy. Spoustě rodin zajistil bydlení v činžovních domech, které byly stavěny od Užhorodu po Vladivostok. Jeho obliba stoupala a klesala podle toho, jak se rozhodl vládnout. Střídala se období volnosti a politického útlaku.⁵⁷

Dějinný vývoj této práce končí rokem **1957**, kdy byl Ahatanhel Juchymovyč Kryms'kyj **rehabilitován**.⁵⁸ Podrobnosti budou následovat v následujících kapitolách. Tímto rokem se uzavírá životní osud tohoto, určitým způsobem s Krymem spojeného, vlastence.

⁵⁵ Jedná se o vlastní dedukční tezi autora této práce.

⁵⁶ Statečné srdce. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-15]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Statečné_srdce. Jedná se o zdroj, který podává informace o filmovém zpracování života a osudů skotského hrdiny.

⁵⁷ EVANS, Andrew. *Ukrajina*. Brno: JOTA, s. r., 2005. ISBN 80-7217-347-2, s. 28.

⁵⁸ Kryms'kyj Ahatanhel Juchymovyč. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-16]. Dostupné z: http://uk.wikipedia.org/wiki/Кримський_Агатангел_Юхимович.

2. RANÝ UKRAJINSKÝ MODERNIZMUS

2.1 Příchod modernizmu v západní Evropě

Je nelogické domnívat se, že **modernizmus** se v evropské, potažmo ukrajinské, společnosti objevil náhle, během jednoho dne, týdne či měsíce. Pravdou je, že literárním dějinám trvalo velice dlouho objevení a zaregistrování nového směru, tedy modernizmu. Definice přesně popisující modernizmus se hledá těžko. Jedna z mála informací, která se dá usouvztažnit s modernizmem je ta, že modernizmus znamená nové umění nové doby. Modernistické tendence se o své místo na slunci hlásily jen s obtížemi. V podstatě musely navrhnout nový způsob uměleckého vyjádření se a odmítnout dosavadní systém lidských hodnot. Teoreticky měl modernizmus získat prostředky k obnovení samotné podstaty světa.⁵⁹ Čili, modernizmem se rozumí ne zcela přesné vymezení; dá se říci, že v sobě zahrnuje zejména nerealistické směry literatury a umění 20. století, mezi které patří například surrealismus, dadaismus, futurismus, expresionismus, konstruktivismus a nový román. To je první z popisů. Druhá možnost nabízí určení modernizmu jako směru ve španělské a jihoamerické literatuře přelomu 19. a 20. století ovlivněného francouzským symbolizmem a hlásajícím kult krásy.⁶⁰

V polovině 19. století prochází západní Evropou vlna **pozitivistického** myšlení ve filozofii, v literatuře vládne **realismus** s naturalizmem. **Naturalismus**, směr založený francouzským spisovatelem **Emilem Zolou**, brzy zasáhl celou evropskou společnost. Podle naturalistů by měla literatura sloužit ke studiu člověka a lidské pospolitosti s takovou přesností, s jakou sami naturalisté poznávají přírodu a její jevy. Ale tento literární záměr se u některých umělců setkal s nesouhlasem, v jehož jádru stálo přesvědčení, že tvorba závisí na **tvůrčím aktu**, a ne na, podle nich, obyčejném popisu okolního světa. Tvrdili, že naturalismus nedokáže zachytit pravou podstatu lidské duše. Lidská povaha by neměla být popisována pouze racionalisticky, ale individuálně a s nadhledem. Spisovatelé a filozofové pocítili nutkání obrátit se k estetice romantizmu a jejímu středobodu individuality a krásy.

Evropský modernizmus, jehož heslem byla teze “umění pro umění“, vznikl jako naprostý protiklad naturalizmu. Modernisté se ve své podstatě distancovali od

⁵⁹ DEMS'KA-BUDZULJAK, L. M. *Rannij ukrajins'kyj modernizm*. Charkiv: TOV Vydavnyctvo Ranok, 2009. ISBN 978-966-672-515-1, s. 3.

⁶⁰ *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 5. svazek, M/O*. 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-05-4, s. 211, 212.

principu “napodobení skutečnosti“ a pozornost soustředili na vnitřní svět individua. Člověk, jeho pocity, emoce, prožitky – to vše se mělo stát zrcadlem světa, který obklopuje individuum. A z jiného úhlu pohledu, tento svět se měl stát takovým, jakým si ho přeje mít každá lidská individualita. Dobro a zlo se nyní odlišují tím, co konkrétní modernistický umělec považuje za správné nebo nesprávné. Nastalo celosvětové přehodnocení postavení člověka ve společnosti. Jestliže předtím stál člověk oproti celé společnosti na jejím okraji, tak nyní byl posunut do jejího středu a svět by se měl otáčet kolem něho a řídit se jeho přáními a vášněmi. Zároveň by společnost měla každého člověka respektovat i se všemi jeho klady a zápory.

Pravděpodobně největší přínos do filozofie a estetiky modernizmu přinesli německý filozof **Friedrich Nietzsche** a francouzský básník **Charles Baudelaire**.

2.2 Utváření modernistického směru, vznik dekadentního umění

Nietzsche jednou prohlásil, že Bůh je mrtvý a nikdy neexistoval.⁶¹ Touto frází vyslovil všemohoucnost člověka, který je povinen stát v centru všehomíru a přijímat jeho signály. Podle této myšlenky je pouze v takovém případě možné, aby člověk mohl, bez předchozích úvah, výchovných podnětů a přesvědčení, zcela realizovat sám sebe.

Co se týče **Baudelaira**, tak jeho význam spočívá v tom, že modernizmus jako umělecký proud pojmenoval právě on, když vyzval všechny umělce, aby soustředili svoji pozornost na současný (tzn. moderní) rychle plynoucí život člověka. Tento pokyn udává ve svém článku *Umělec moderního života*. Také byl jedním z prvních umělců, kteří se rozhodli prozkoumat podstatu poezie obecně a navrhli vlastní svébytný básnický jazyk. Před ním tak učinil například americký literát **Edgar Allan Poe**. Baudelaire zkoušel pomocí poezie předávat různé myšlenky vážného charakteru, nechtěl, aby jeho básně sloužily k pouhému popisu chvilkových dojmů rozbourané fantazie. Odmítal tento styl romantiků. Moderna jeho doby se pokoušela o **experimenty** s formou, rytmem nebo metrickým systémem. Také se snažila dodat poezii náboženský charakter, jehož prostřednictvím by se z poetiky staly ozvučené skryté ideje Boží a z básníků mágové poetického slova.

⁶¹ DEMS'KA-BUDZULJAK, L. M. *Rannij ukrajins'kyj modernizm*. Charkiv: TOV Vydavnyctvo Ranok, 2009. ISBN 978-966-672-515-1, s. 4.

Další ze základních principů evropského modernizmu také vděčí za své objevení Charlesovi Baudelairovi. Jedná se o estetizaci hrůzného, což nakonec vyústilo ve vznik nového směru v umění, ve vznik **dekadence**. V překladu z francouzštiny toto umění znamená úpadek, ale u Baudelaira má slovo úpadek trochu pozměněný kontext. Nejedná se o vyhasínání člověka a s ním i světa, a už vůbec ne o vymírání starého, ale o přehodnocení tradičního vidění a pojetí života, zkušeností, hodnot, smrti, dobra, zla atd. V rovině literární praxe se dekadence nachází za romantizmem a před symbolizmem. Charakteristickou pro dekadenci se stala Baudelairova sbírka básní *Květy zla*, vydaná roku 1856. V *Květech* se básník snažil spojit nádherné a ošklivé, vysoké a nízké, blahodárné a urážející, iluzorní a rozčarované. I přes poněkud negativní myšlení a vnímání světa dekadentních básníků si razil cestu na povrch ještě další silný uvědomělý směr evropské estetické myšlenky, který byl později pojmenován jako **symbolismus**.

2.3 Symbolismus vstupuje na scénu evropského umění

Symbolisté byli jedni z prvních literátů, kteří, po Baudelairovi, vystoupili proti estetice naturalizmu jakožto směru. Společně s ním věřili a doufali v krásu a ideál. Každý z básníků symbolistického zaměření proto hledal vlastní cestu, jak co možná nejuvěrohodněji zobrazit krásno a idylično. Jeden ze způsobů, podle ruského badatele a specialisty zejména na francouzský symbolismus **D. Oblomijevského**,⁶² bylo zachycení okolního světa přes duši a tělo lyrika a skrz jeho pocity. Souběžně s tím, dále píše Oblomijevskij, poskytli popisované realitě ještě jeden vyšší dodatkový stupeň.

Co se týče šíření symbolizmu, tak nejvíce se ujal ve Francii na přelomu 19. a 20. století. V tento čas svět poznal bezpočet literárních škol a skupin, které, prakticky denně, vyhlašovaly nové manifesty nového (tzn. moderního) umění. Z francouzského území se myšlenky symbolistů šířily rychlostí blesku do Belgie, Německa, na Britské ostrovy, a později i dále na východ. Předtím, než se celá Evropa dostala do víru symbolů, tak i československý, polský a ruský národ přijaly symbolismus za svůj. Belgičtí francouzsky píšící básníci-modernisté se sjednotili v roce **1886** do literárního uskupení **Mladá Belgie**. Název pochází od stejnojmenného časopisu, který redigovali a vydávali **Emile Verhaeren** a **Maurice Maeterlinck**. V Německu se objevilo seskupení **Mladé Německo**. V Anglii vznikl přímo nový typ symbolizmu – **estetizmus**, jehož

⁶² Op. cit.: OBLOMIEVSKYJ, D. *Francuzkyj symbolizm*. Moskva, 1973, s. 294. In: DEMS'KA-BUDZULJAK, L. M. *Rannij ukrajinskij modernizm*. Charkiv: TOV Vydavnyctvo Ranok, 2009. ISBN 978-966-672-515-1, s. 5.

následovníci vyznávali kult krásy a zvuků. Itálie pro změnu nabídla **futurismus** (tzn. umění budoucího) a **hermetismus** (tzn. hledání krásy v rozčarovaném světě). *Moderní revue*, časopis založený mladými spisovateli, vznikla v Čechách roku 1894. **Mirijam**, vlastním jménem **Zenon Pšes'myc'kyj**, byl básník a literární vědec, kolem kterého se soustředili polští modernisté. Jeho časopis *Život*, který začal vycházet tiskem v roce 1887, zapříčinil vznik literární skupiny **Mladé Polsko**. Taktéž i ostatní literatury starého kontinentu zažívaly podobný ruch ohledně umění symbolistů.⁶³

2.4 Počátky historie ukrajinského modernizmu

Co se týče přímo dějin raného ukrajinského modernizmu, tak po velice dlouhou dobu převládal názor o jeho neexistenci. A i to, co prokazatelně existovalo, tak bylo hanobeno a odsouváno do pozadí. Jednou z příčin tohoto stavu byla odlišná podstata východoevropského modernizmu, která byla na hony vzdálená té západoevropské. Chybnost této teorie vyplývala především z odlišné interpretace literárního umění v ideologii marxizmu-leninizmu a též jiný přístup ke společnosti v literatuře sehrál značně negativní úlohu. Ale přesto byl modernizmus na východní výspě Evropy **ochuzen** o materiální a sociální postřehy. Středem jeho zájmu se staly **lidský prvek** ve světě, jeho vnitřní prožitky a jeho vztahy s venkovním prostředím. Stoupenci estetiky modernizmu se ve svých dílech drželi stranou od masovosti, jakékoli politické vyhraněnosti, poučování a řešení společenských problémů.

Kromě toho tu byla ještě jistá rozdílnost mezi ukrajinským modernizmem a tím západoevropským (například německým, francouzským či belgickým), která spočívala v politickém podhoubí. Část evropských zemí totiž politicky závisela na jiných státech. Nesamostatnými byly například Polsko, Maďarsko a Irsko. To znamená, že polští, maďarští anebo irští spisovatelé se nemohli úplně odpoutat od naprosté politické neangažovanosti. Podle jejich mínění byla myšlenka obrození národního umění těsně spojená s přáním upevnění národní identity. Také netřeba zapomínat na fakt, že umění autorů z takových závislých států bylo jedinou zónou nezávislosti a zároveň jejich jedinou možností, jak projevit vlastní touhy po kulturní a politické samostatnosti. Ideje evropského modernizmu, které se srážely s myšlenkami na samostatný stát, daly podnět

⁶³ DEMS'KA-BUDZULJAK, L. M. *Rannij ukrajins'kyj modernizm*. Charkiv: TOV Vydavnyctvo Ranok, 2009. ISBN 978-966-672-515-1, s. 5.

ke vzniku národních modernizmů tím, že každý národ musel řešit jiné podmínky vlastní existence a použít jiný způsob boje na vysvobození se z okovů útlaku a nestability.

Nejenom z těchto příčin, ale i z odlišné situace kulturní reality v Rusku, si modernizmus hledal cestu na Ukrajinu velice složitě a těžko. Ruští spisovatelé žili ve svrchované zemi, tudíž nevkládali do své tvorby, na rozdíl od svých ukrajinských kolegů, nacionalistický prvek. Ve 2. polovině 19. století Ukrajinou opanoval realizmus a naturalismus. Co se týče realistického směru, tak dominantní místo tu obsadila **próza**, v čele s **Ivanem Frankem**⁶⁴. Hlavním úkolem literatury se stala služba národní myšlenky, která měla národ idealizovat a co nejvíce se k němu přiblížit. Zároveň měla rozdělit celou společnost na jednotlivé typy a určit jejich charakter. Tento literární účel vytvořila oficiální státní propaganda, která časem podnítila vznik nových myšlenek ukrajinské inteligence. Tyto myšlenky se zformovaly v novou, tzv. jednotnou, kulturu, která bránila rozvoji etického a estetického rámce oficiální kultury. Proto je důležité uvědomit si, že utváření modernizmu na Ukrajině provázal boj dvou proti sobě stojících ideologií a kultur. A to vedlo k dlouhodobému a odmítavému přijímání modernistických tendencí ukrajinskou společností. Jedním z důvodů byl i zrod modernizmu na západě evropského kontinentu.

2.5 První modernisté na Ukrajině

Mladí spisovatelé, kteří se rozhodli psát podle myšlenek modernistů, se nejprve neodlišovali od autorů písňících realisticky. Byli to odvážlivci, kteří přemýšleli doprovdit svoje literární hledání novými uměleckými postupy, zejména impresionistickými, symbolistickými, expresionistickými anebo vypůjčenými od dekadentních tvůrců. Protože se ve svých vlastních myšlenkách a názorech často obraceli k tradičním hodnotám, tak lze opatrně vyjádřit teorii, že se první modernisté své modernosti báli.⁶⁵ Tuto teorii poprvé uvedla na veřejnost ukrajinská spisovatelka **Solomija Pavlyčko**.

Pokud je řeč o ukrajinských modernistech ve smyslu stoupenců nové estetiky, tak je třeba zdůraznit jejich snahu propojit tyto estetické principy s myšlenkou uznání

⁶⁴ O tomto ukrajinském spisovateli bude v práci pojednáváno i nadále, spolupodílel se na formování osobnosti Ahatanhela Krymského, kterému je toto dílo zasvěceno.

⁶⁵ Op. cit.: PAVLYČKO, Solomija. *Dyskurs modernizmu v ukrajins'kij literaturi*. Kyjiv, 1999, s. 22. In: DEMS'KA-BUDZULJAK, L. M. *Rannij ukrajins'kyj modernizm*. Charkiv: TOV Vydavnyctvo Ranok, 2009. ISBN 978-966-672-515-1, s. 7, 8.

ukrajinské národnosti. K tomuto cíli si vybrali jinou cestu než jejich vzory ze západní Evropy. Rozdílem byla obnova a modernizace kulturního života té doby, kterou východní část evropské pevniny doposud nepoznala a tudíž ji potřebovala. Navíc se ukrajinské inteligenci **nedostávalo** vysoké úrovně evropské vzdělanosti. A právě **vzdělanost** činí z literátů osoby pozvedávající národní kulturu na nový a vyšší stupeň. Později se přidal názor, že takový spisovatel musí být **mladý a nadšený** pro nové uvažování, neboť ten postarší se stále drží pouhého a strohého popisu, který mladí odmítají. Navíc, starší upřednostňují řešení společenských problémů, zato mladší se soustředí na stav a hnutí lidské duše.⁶⁶ Tyto myšlenky jako první použil ukrajinský spisovatel Ivan Franko ve svém literárně-kritickém článku “*Staré i nové v ukrajinské literatuře*“, který uveřejnil v roce **1904**.

V úplném prvopočátku toho nejranějšího ukrajinského modernizmu se, mimo jiných tvůrců, objevil i **Ahathanhel Kryms'kyj**. Byl to právě Kryms'kyj, kdo do jisté míry dokázal ovlivňovat další směřování modernistických tendencí a nesmazatelným písmem se zapsal do **širokého**, nejenom ukrajinského, povědomí.

⁶⁶ Op. cit.: FRANKO, Ivan. *Stare j nove v sučasnij ukrajins'kij literaturi*. Kyjiv, 1982, s. 108. In: DEMS'KA-BUDZULJAK, L. M. *Rannij ukrajins'kyj modernizm*. Charkiv: TOV Vydavnyctvo Ranok, 2009. ISBN 978-966-672-515-1, s. 8, 9.

3. AHATANHEL JUCHYMOVYČ KRYMS´KYJ

3.1 Oblasti zájmů význačného Východoevropana a jeho záslužná činnost

Jeden z důvodů, proč se zajímat o dílo dnes polozapomenutého polyglota⁶⁷ **Ahatanhela Juchymovyče Kryms´kého**, je obrácení zájmů ukrajinské literatury i na Blízký východ, tedy na pravlast vzniku dnešní evropské civilizace. Tato oblast sehrála důležitou úlohu ve formování tří náboženství. Křesťanství, judaismus i islám tu dodnes nalézají své kořeny. I když v současné době se těžiště světového dění přesunulo na jiný kontinent, tak tyto země tzv. úrodného pŭlměsíce stále mají svůj neopakovatelný půvab a kouzlo. Před Kryms´kým se o tuto oblast zajímal také ukrajinský spisovatel Ivan Franko a ještě před ním jiný ukrajinský spisovatel, **Pantelejmon Kuliš**, projevil snahu o přiblížení blízkovýchodní literatury ukrajinské společnosti. Ale teprve na přelomu 19. a 20. století v souvislosti s tvorbou Ahatanhela Kryms´kého lze hovořit o úplném literárním přijetí zemí Blízkého východu ukrajinskou inteligencí.

Vedle svých jazykových znalostí vynikal také jako historik Východu, etnograf a folklorista. Co se týče množství Kryms´kým ovládaných jazyků, tak je těžké přesně určit jejich počet. Sám se k tomuto vyjádřil slovy: “Pravděpodobně šedesát, ale spíše ještě více...”⁶⁸ Jeho *femme fatale* se stala arabština.⁶⁹ Společně s jazyky studoval jejich strukturu, dějinný vývoj a vazby na jiné řeči. Kromě východních i západních jazyků do hloubky studoval i jazyk mateřský, tedy **ukrajinštinu**, ačkoli jeho rodiče byli rodilí mluvčí ruštiny a polštiny. K této situaci poskytl komentář: “Ačkoliv nejsem původem Ukrajinec, tak jsem se jím stal.”⁷⁰ Ukrajinštinu považoval až do konce svého života za **rodný** jazyk. Coby historik, tak svůj hlavní záměr obrátil na Turecko, Persii (území dnešního Íránu) a arabské země (Sýrie, Libanon). Také se zajímal o kulturu a literaturu této části světa. Napsal i knihu věnovanou perskému divadelnictví. Také se spolupodílel na redakci rusko-ukrajinského slovníku, zkoumal ukrajinštinu a její dialekty, vytvářel pravopisná pravidla pro spisovný ukrajinský jazyk podle východoukrajinského vzoru. A v neposlední řadě byl autorem velkého množství prací věnovaných literárnímu odkazu předchozích spisovatelských generací, kritizoval je, bral si z nich příklad a polemizoval

⁶⁷ Polyglot. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-10]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Polyglot>.

⁶⁸ KRYMS´KYJ, Ahatanhel Juchymovyč. *Poetyčni tvory, opovidannja. Tom peršyj*. Kyjiv: Naukova dumka, 1972, s. 14. Citát z ukrajinštiny přeložil Jiří Hubinka, autor této práce.

⁶⁹ Opět se jedná o dedukční tezi autora této práce.

⁷⁰ KRYMS´KYJ, Ahatanhel. *Poeziji*. Kyjiv: Radjans´kyj pys´mennyk, 1968, s. 6. Citát z ukrajinštiny přeložil Jiří Hubinka, autor této práce.

v otázkách vědeckých i politicky zaangażovaných. Kryms'kyj se též spolupodílel na vydávání děl **Stepana Vasyl'ovyče Rudans'kého**.

3.2 Stepan Vasyl'ovyč Rudans'kyj

Stepan Vasyl'ovyč Rudans'kyj⁷¹, ukrajinský lékař-básník, vděčí Kryms'kému za své znovuobjevení literátskou obcí. Spisovatelsky činný byl od konce 50. do počátku 70. let 19. století. Lékařem se stal proti vůli otce, studoval v ruském Petrohradu, později se začal věnovat literatuře. Jeho tvorba byla značně ovlivněna **Ševčenkovou** poezií. V roce 1861 odjel na Krymský poloostrov, aby zde vykonával práci okresního lékaře a napravil zde své podlomené zdraví. V krymské **Jaltě** roku **1873** zemřel a byl tu pochován. Místo církevní kariéry, kterou mu naplánoval otec, se věnoval překládům, archeologii, etnografii a folkloristice. Poslední dvě jmenované činnosti měl shodné s Kryms'kým. Překládal autory převážně z **antické** (Homér, Publius Vergilius Maro) a **ruské** (Michail Jurjevič Lermontov) literatury. Nejenom Homérova Iliada, Vergiliova Enejida a část Lermontova Démona náleží k Rudans'kému odkazu. Také přeložil do ukrajinštiny staroruský hrdinský epos z konce 12. století Slovo o pluku Igorově⁷² a úryvky z královédvorského rukopisu⁷³, který spolu s rukopisem zelenohorským, rozvířil nejenom české literárně-vědecké vody po objevení na konci 10. let 19. století; ale též v následujících desetiletích vyvolával roztodivné emoce. Folkloristické výzkumy prováděl v rodném Podolí⁷⁴, v jedné z mnoha ukrajinských historických oblastí, na jihozápadě dnešní Ukrajiny a na území současného severního Moldavska. Co se týče žánrů, kterým se věnoval, tak vytvářel romantické balady, lyrické básně a humoristicko-satirické verše na různá témata a libovolné stylistiky, kterým dal později Ivan Franko název **spivomovky**⁷⁵. A právě Ivan Franko a Ahatanhel Kryms'kyj stáli v letech **1895–1903** u zrodu nejúplnějšího **vydání** Rudans'kého tvorby (druhé vydání se uskutečnilo v roce 1910), která již dříve, roku **1880**, vyšla ve zkrácené podobě pod Rudans'kého pseudonymem N-j H-k Volyns'kyj (Nevelyčkyj hurtok Volyns'kyj). Také Ahatanhel

⁷¹ Rudans'kyj Stepan Vasyl'ovyč. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: http://uk.wikipedia.org/wiki/Руданський_Степан_Васильович.

⁷² Slovo o pluku Igorově. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Slovo_o_pluku_Igorově.

⁷³ *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 6. svazek, P/R. 2. vyd.* Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-06-2, s. 457.

⁷⁴ Podolí (země). In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: [http://cs.wikipedia.org/wiki/Podolí_\(země\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Podolí_(země)).

⁷⁵ Spivomovky nebo jiná díla jim podobná také psali i jiní ukrajinští spisovatelé: Levko Borovykovs'kyj, Jevhen Hrebinka, Volodymyr Samijlenko.

Kryms'kyj podepsal některá svá díla vymyšleným jménem A. Chvan'ko. Kromě toho, někdy se ke své tvorbě hlásil ne pod jménem Ahatanhel, nýbrž pod jménem Ahafanhel Juchymovyč Kryms'kyj, případně jako Chv. Kryms'kyj.

3.3 Život Ahatanhela Juchymovyče Kryms'kého do roku 1889 a jeho formování

Ahatanhel Juchymovyč Kryms'kyj se narodil, dle gregoriánského kalendáře⁷⁶, **15. ledna 1871** ve městě **Volodymyr-Volyns'kyj**, které se nachází v dnešní Volyňské oblasti přibližně patnáct kilometrů od polských hranic v severozápadní části Ukrajiny. Jedná se o jedinou ukrajinskou oblast sousedící zároveň s Polskem i Běloruskem. Jeho rodina pochází z bachčysarajsko-tatarského rodu, který má svůj prapůvod na **Krymu**,⁷⁷ ovšem na konci 17. století přesídlil do **Litvy**. Z tohoto rodu vzešel jeho otec **Juchym Stepanovyč Kryms'kyj**, povoláním učitel historie a geografie na gymnáziu, který patřil k významnějším běloruským měšťanským rodům. Matka Ahatanhela náležela k polským Litevcům, tudíž v Kryms'kého žilách neproudila ani kapka ukrajinské krve. Od útlého věku chodil pouze do ruských škol a byl obklopen rusky nebo polsky hovořícími lidmi. Lásku k ukrajinskému jazyku, historii a literatuře v něm probudili **Pavlo Žytec'kyj** (literární vědec, lexikograf a pedagog)⁷⁸ a **Mychajlo Drahomanov**⁷⁹ (publicista, historik, filozof, folklorista a literární vědec)⁸⁰, kteří byli jeho učiteli během let **1885-1889**. V této době studoval v kolegiu Pavlo Halahana v Kyjevě (dnes ulice, kde během studií žil, nese jméno Bohdana Chmel'nyč'kého⁸¹).

Před tímto obdobím navštěvoval učiliště ve městě Zvenyhorodka, kam se v jeho pěti letech (v roce **1876**) rodina Kryms'kých **přestěhovala**. V tomto Ševčenkově kraji⁸² strávil pět let, aby v roce 1881 přesídlil do Rivnens'ké oblasti, kde se do roku 1884 učil v Ostrozi. Ještě než vstoupil do kolegia Pavlo Halahana, tak období 1884–1885 strávil v Druhém kyjevském gymnáziu. Doba prožitá v kolegiu Pavlo Halahana se stala tou nejdůležitější pro formování základů jeho pojetí demokracie a světonázoru. Zde se

⁷⁶ Dle pravoslavného (juliánského) kalendáře - 3. ledna 1871.

⁷⁷ Viz kapitola 1.1.

⁷⁸ Žytec'kyj Pavlo Hnatovyč. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-12]. Dostupné z: http://uk.wikipedia.org/wiki/Житецький_Павло_Гнатович.

⁷⁹ Jeho sestra, Olena Plička, se podílela na vydání Rudans'kého děl v roce 1880. Dcera Oleny Pličky a vnučka Mychajlo Drahomanova, Lesja Ukrajinka, později navázala přátelství s Ahatanhelem Kryms'kým.

⁸⁰ Drahomanov Mychajlo Petrovyč. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-12]. Dostupné z: http://uk.wikipedia.org/wiki/Драгоманов_Михайло_Петрович.

⁸¹ Více o Chmel'nyč'kém v kapitole 1.11.

⁸² Čerkas'ká oblast'.

setkal s odmítavým a pohrdavým přístupem svých soukmenovců pro svůj nemajetný, studoval tu jako stipendiát, a neukrajinský původ. Tímto momentem začíná nenávidět aristokratismus a začíná mít předsudky, které mu nakonec přisvojí označení básníka smutku a dekadenta zahleděného do smrti, spojené s ateizmem.⁸³ Ten má počátek v jeho raném dětství, kdy trpěl onemocněním zrakového aparátu, a nemohl číst. Jeho otec se domníval, že Ahatanhelovy oči trpí moc častým čtením, a proto jej poslal ke své sestře. Ale tu si malý a dychtivý čtenář omotal kolem prstu, a tak u ní četl od rána do večera, neboť vlastnila rozsáhlou knihovnu. Ale v životě Ahatanhela Kryms'kého to nebylo jediné období, ve kterém bojoval se zrakovými potížemi.

3.4 Moskevské období, pobyt v zahraničí

Kyjevské kolegium Pavlo Halahana úspěšně dokončil roku **1889**. Tentýž rok odjíždí do Moskvy, aby tu v roce **1892** dokončil Lazarevský institut východních jazyků Moskevské univerzity. Hlavní disciplíny, kterým se tu věnoval, byly arabská filologie, islám, perský a turecký jazyk. Východním jazykům se Kryms'kyj věnoval na radu Ivana Franka, který neviděl jeho budoucnost založenou na studiu politických systémů. Původně se totiž chtěl věnovat právě jim. Následující čtyři roky Ahatanhel Kryms'kyj obohacoval své znalosti studiem na historicko-filologické fakultě Moskevské univerzity. Na této fakultě se věnoval výhradně slavistickým studiím. Tuto fakultu dokončil v roce **1896** a zamýšlel návrat na rodnou Ukrajinu. Chtěl se stát profesorem na katedře ukrajinské filologie Lvovské univerzity, ale tato snaha byla zmařena intrikami místních nacionalistických zpátečníků.⁸⁴ Proto až do roku **1918** zůstává v Moskvě. V tomto městě tedy Ahatanhel Juchymovyč Kryms'kyj strávil celkem 29 let, s výjimkou dvouletého období **1896–1898**.

Poté, co dokončil Moskevskou univerzitu, tak obdržel od Lazarevského institutu dvouleté stipendium na pobyt v **Sýrii** a **Libanonu**. Převážnou většinu času trávil v Libanonu, který tehdy politicky a ekonomicky spadal do syrské správy. A Sýrie zase byla pod osmanskou nadvládou. Takže **Bejrút**, ve kterém pobýval, byl městem Osmanů a Syřanů. Z Bejrútu odeslal **3. února 1897** (podle juliánského kalendáře) dopis,⁸⁵ který popisuje Kryms'kého dojmy z pobytu v arabských zemích. Psaní adresoval svému kolegovi, kterým byl spisovatel, pedagog a překladatel **Oleksandr Jakovyč**

⁸³ Autor této práce tu vyjádřil vlastní myšlenkové úvahy a životní názorové postoje.

⁸⁴ KRYMS'KYJ, Ahatanhel. *Poeziji*. Kyjiv: Radjans'kyj pys'mennyk, 1968, s. 10.

⁸⁵ KRYMS'KYJ, Ahatanhel. *Poeziji*. Kyjiv: Radjans'kyj pys'mennyk, 1968, s. 9, 10.

Konys'kyj⁸⁶. Z dopisu vyplývá, že ačkoli je Bejrút z převážné většiny křesťanským (pravoslavným) městem, tak jsou tu pravoslavní křesťané v nemilosti. Důvodem byl ruský výstup proti Řecku⁸⁷ v řecko-osmanské válce⁸⁸ na přelomu let **1896 a 1897**, v níž Osmané zvítězili. Kryms'kyj se ani neodvažoval obrátit se na bejrútské policejní složky; nechtěl, aby muslimská policie zasahovala proti křesťanům a vyvolávala tak náboženské rozbroje. Proto všechny posměšné poznámky, nadávky a hozené kamínky neřešil, v Bejrútu zůstal a strávil tu dalších osmnáct měsíců.

V témže roce, v roce **1897**, se v Bejrútu setkal s rodilým Arabem, profesorem orientalistiky, díky jehož radám sepsal lyrický román *Nečestyve kochannja*. Podle těchto tezí je láska zbavená sexuálního chtíče pouze prostředkem na zničení fyzického zdraví, tento stav udělá z člověka trdnomyslného a zádumčivého introverta, ale neodebere mu víru v život, energii ani duševní schopnosti. Naopak, začne si vážit lidí okolo sebe a projevovat jim vřelejší city. Člověk se stane celkově klidnějším a vyrovnanějším, nebude závislý na obyčejném uspokojování všemožných potřeb a pocítí "muslimský ráj". Jedinou nevýhodou takového člověka se stane rozčarování, které se dostaví spolu se sebedůvěrou, mrzoutstvím a nudou. To povede k **proměně** člověka majícího radost ze života v nešťastné chodící oduševnělé tělo, které neoživí ani vysoké ideje správného bytí. Kryms'kyj sám nazývá tento lyrický román memorálním, opakem lyrické iluze *Kochannja po-ljuds'komu*⁸⁹, kterou nazývá normální. Toto tápání bylo způsobeno i jeho láskou k mladé arabské dívce, která ho nejdříve označila za nudného patrona a nechtěla s ním nic mít, ale těsně před jeho odjezdem si vše rozmyslela. Jenomže bylo pozdě. Ahatanhel Kryms'kyj ji sám odmítl, protože trpěl asijskou nemorálností, naznačenou v díle *Nečestyve kochannja*. Kromě toho, také měl předsudky na vztah Evropana a Asiatky; byl ateista, kdežto ona pravá věřící muslimka.

⁸⁶ Konys'kyj Oleksandr Jakovyč. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: http://uk.wikipedia.org/wiki/Кониський_Олександр_Якович.

⁸⁷ KRYMS'KYJ, Ahatanhel. *Poeziji*. Kyjiv: Radjans'kyj pys'mennyk, 1968, s. 10.

⁸⁸ 1) Řecko-turecká válka 1897. In: *Co je co: Vaše encyklopedie* [online]. 1999-2012 [cit. 2012-11-14]. Dostupné z: http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&id_desc=83438&title=%F8ecko-tureck%E1%20v%E1lka%201897&s_lang=2; 2) TOP 10 NEJKRATŠÍ VÁLKY V HISTORII. In: *TOP10list.cz: jen TOP články...doslova* [online]. 2011-2012 [cit. 2012-11-14]. Dostupné z: <http://www.top10list.cz/top-10-nejkratsi-valky-v-historii/>; 3) Dějiny Řecka. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-14]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Dějiny_Řecka.

⁸⁹ Toto dílo napsal v létě 1900 během výzkumu v Kavkazském pohoří na základě pozorování člověka, který splňoval teorii arabského profesora.

Pravděpodobně tu byl také vliv ruské podpory Osmanské říše, která syrskou zemi ovládala.

Po návratu do Moskvy roku **1898** se ihned navrací do vědeckého života. Toto město opustí o rovných dvacet let později, aby se v roce 1918 vrátil do ukrajinské vlasti. Výjimkou byly krátké návštěvy jiných oblastí (např.: rok **1900** – Kavkaz, rok **1901** – Krymský poloostrov, rok **1917** – Baku⁹⁰, Astrachaň⁹¹). Co se týče jeho univerzitní práce, tak se v roce **1901** stává hlavou katedry arabské filologie, přednáší arabskou literaturu a dějiny islámského Východu. Vedl kurzy překladu z ruštiny do arabštiny a naopak, přeložil Korán a psal učebnice turečtiny a perštiny.

3.5 Kyjevské období, závěr nejtvůřivějších let

Předtím, než v roce 1918 odjel do Kyjeva, tak ho o několik měsíců dříve zastihla **Velká říjnová socialistická revoluce** na pozici vědeckého tajemníka profesorské rady Lazarevského institutu východních jazyků Moskevské univerzity. Tuto revoluci velice **přivítal**, protože se domníval, že nastane znovusjednocení Ukrajiny s Ruskem, po kterém velice toužil. Zasloužil se o to, že Lazarevský institut byl první moskevskou vysokou školou, která vydala prohlášení o své **oddanosti** sovětskému převratu. Stál v čele uvítací delegace.⁹² Tato výrazná změna se stala první úspěšnou socialistickou revolucí na světě.⁹³ V téže roce se stal vedoucím katedry historie Východu kyjevské univerzity, dále vedl kabinet arabsko-iránské filologie, komisi pro slovník živého jazyka, pro pravopis atd.; a začal se spolupodílet na budování ukrajinské **Akademie nauk**⁹⁴. Listinu o jejím vzniku podepsal **Pavlo Petrovyč Skoropads'kyj** tři dny po oficiálním ukončení 1. světové války (Velké války), **14. listopadu 1918**. Jedním za zakladatelů⁹⁵ Akademie nauk byl také přírodovědec **Volodymyr Ivanovyč Vernads'kyj**, který se posléze, **27. listopadu 1918**, stal jejím prvním prezidentem.

⁹⁰ Další názvy: Baky, Baki. Jedná se o přístav a hlavní město Ázerbajdžánu při západním pobřeží Kaspického moře (*Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 1. svazek, A/B. 2. vyd.* Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-01-1, s. 299).

⁹¹ Nebo-li Astrahan'; přístav v deltě řeky Volhy při ruském pobřeží Kaspického moře (*Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 1. svazek, A/B. 2. vyd.* Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-01-1, s. 234).

⁹² KRYMS'KYJ, Ahatanhel. *Poeziji*. Kyjiv: Radjans'kyj pys'mennyk, 1968, s. 12, 13.

⁹³ FAIRBANK, John King. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010. ISBN 978-80-7422-007-4, s. 365.

⁹⁴ Stvorennja Akademiji Nauk. In: [online]. [cit. 2012-11-15]. Dostupné z: http://camrador.hall.org.ua/BY_TIME/1917-1922_Gromadanska_viyna/04-akademia.htm.

⁹⁵ S jiným ze zakladatelů Akademie nauk, kterým byl Mychajlo Serhijovyč Hruševs'kyj, nesouhlasil Kryms'kyj s jeho nacionalistickými tendencemi. Více o Hruševs'kém v kapitole 1.8.

Souběžně s ním byl Ahatanhel Juchymovyč Kryms'kyj zvolen úplně prvním doživotním vědeckým tajemníkem. Na tomto postu setrval deset let. Počínaje rokem **1928**, začínají pro Kryms'kého zlé časy. Ze všech míst začíná být propouštěn již od počátku 20. let; během občanské války byl roku **1920** zajat polskými vojáky, kteří ho nutili prozradit, kde se nachází budova redakce ilegálních protipolských novin. To odmítl,⁹⁶ protože nic nevěděl; obvinění se zakládalo na přistižení "nepřítele" Polska v budově, ve které se nacházel i byt Kryms'kého. Tito vojáci, patřící do vojska polského nacionalistického politika a maršála **Józefa Klemense Piłsudského**⁹⁷ (uzurpoval si část ukrajinského území), mu vyhrožovali smrtí zastřelením. Při počítání do tří jeho nervy nevydržely a těsně před vyřknutím čísla tři Kryms'kyj omdlel a při pádu si vážně a doživotně poranil zrak. Poté byl dlouho a vážně nemocen, i psychicky. Určitě utrpěl šok,⁹⁸ když jej vojáci vlekli ulicemi k budově ukrajinské Akademie nauk. Právě zde ho měli zastřelit na výstrahu ostatním. Ale stále i tak pokračoval ve vědecké a pedagogické činnosti. V této době byl členem Rady pracujících a zástupců Rudé armády města Kyjeva; v roce 1925 byl zvolen do Všeukrajinského Centrálního Výkonného Komitétu, tj. Výboru, který byl vrchním orgánem vlády na Ukrajině.⁹⁹

3.6 Poslední roky v životě Ahatanhela Juchymovyče Kryms'kého

Mezi léty **1929 až 1942** byl prakticky vyloučen z veřejného života, není mu dovoleno přednášet, pronásledování se stane jeho denním chlebem. V soukromí píše paměti a články o svých známých a přátelích, kterými byli spisovatelé Ivan Franko, Lesja Ukrajinka, Ol'ha Kobyljanská a další. Před tím, než se vrátil do rodného kraje, do Zvenyhorodky, tak byl **22. června 1940** vyznamenán řádem Pracovního červeného praporu. **23. července** téhož roku mu bylo přiřčeno čestné místo zasloužilého člena vědecké rady Ukrajinské sovětské socialistické republiky.

Rok **1941** přinesl trojí významné jubileum Ahatanhela Kryms'kého: sedmdesát let ode dne narození, padesát let literární tvorby a čtyřicet let profesorské činnosti. Během oslav v ukrajinském hlavním městě pronesl dne **15. ledna 1941** proslov básník,

⁹⁶ Zůstal věrný sovětské vládě, která byla jeho nejvyšší svatyní, jak napsal v dopisu pro Volodymyra Petrovyče Zaton'ského. (Zaton'skyj Volodymyr Petrovyč. In: [online]. [cit. 2012-11-16]. Dostupné z: uk.wikipedia.org/wiki/Затонський_Володимир_Петрович). Tento režim ho později zradil; Kryms'kyj možná nepochopil nehlubší podstatu jeho myšlenek, proto mu byl tak nakloněn.

⁹⁷ *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 6. svazek, P/R. 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-06-2, s. 126.*

⁹⁸ Zde je vložena autorská vsuvka.

⁹⁹ KRYMS'KYJ, Ahatanhel. *Vybrani tvory*. Kyjiv: Vydavnyctvo chudožn'oji literatury "Dnipro", 1965, s. 12, 13.

představitel neoklasiků, a překladatel **Maksym Ryl's'kyj**¹⁰⁰, jehož leitmotivem byla teze: “Vnitřní svět Ahatanhela Juchymovyče v sobě harmonicky spojil učence a básníka.“¹⁰¹ Toto byla poslední velká událost v životě Kryms'kého; následoval pouze strmý, rychlý a neodvratný pád.

20. července 1941 byl zatčen pracovníky Národního komisariátu pro vnitřní záležitosti¹⁰², v jehož čele stál od prosince 1938 do ledna 1946 sovětský politik **Lavrentij Pavlovyč Berija**¹⁰³, nyní ve službách stalinského teroru. Tentýž muž se také podílel na katynském masakru¹⁰⁴ v katynském lese poblíž běloruského města **Smolensk** v **březnu 1940**, při kterém bylo popraveno přes dvacet tisíc polských důstojníků. Ahatanhel Kryms'kyj byl obviněn z protisovětské činnosti a uvězněn v severním Kazachstánu¹⁰⁵ ve městě **Kustanaj**¹⁰⁶. Zde, dle gregoriánského kalendáře¹⁰⁷, **25. ledna 1942** zemřel během Velké vlastenecké války starý, nemocný a osamělý muž, který po sobě zanechal kolem tisíce děl a zvýšil povědomí nejenom o národech Blízkého východu. **Rehabilitován** byl až o mnoho let později, v roce **1957**.

¹⁰⁰ *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 6. svazek, P/R.* 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-06-2, s. 479.

¹⁰¹ KRYMS'KYJ, Ahatanhel. *Vybrani tvory*. Kyjiv: Vydavnyctvo chudožn'oji literatury "Dnipro", 1965, s. 3. Citát z ukrajinštiny přeložil Jiří Hubinka, autor této práce.

¹⁰² Narodnyj komisariat vnutrišnich sprav. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/НКВС>.

¹⁰³ 1) Berija Lavrentij Pavlovyč. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: http://uk.wikipedia.org/wiki/Берія_Лаврентій_Павлович; 2) *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 1. svazek, A/B.* 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-01-1, s. 373.

¹⁰⁴ *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 4. svazek, K/L.* 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-04-6, s. 74.

¹⁰⁵ Mimořádně; rozlehlá kazašská země poskytla exil Tarasu Ševšenkovi, který musel z Ukrajiny odejít v roce 1847 do vyhnanství za svoji činnost v Cyrilo-metodějském bratrstvu (více v kapitole 1.3); prožil deset let, než se mohl vrátit. V Kazachstánu se pohyboval na území poloostrova Mangyšlak na západě země při východním pobřeží Kaspického moře (*Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 5. svazek, M/O.* 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-05-4, s. 63). Pobyt v této zemi obohatil jeho výtvarnou tvorbu o výjevy ze života Kazachů.

¹⁰⁶ Kustanaj. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Кустанай>. Existují dvě verze názvu tohoto města; Kustanaj a Kostanaj. Rozdíl je zřejmě dán jazykovým prostředím.

¹⁰⁷ Dle pravoslavného (juliánského) kalendáře - 13. ledna 1942.

4. EXOTICKÉ PRVKY V KRYMS'KÉHO DÍLE

4.1 Originální, původní, poetická tvorba Ahatanhela Kryms'kého¹⁰⁸

Nejplodnější autorská léta Ahatanhela Kryms'kého jsou roky **1898–1908**, tedy období těsně po návratu z cizích zemí a doba těsně před počátkem jeho problémů s režimem. Ty nastaly roku **1909** poté, co cenzori označili jeho díla za bezbožná a rouhačsky nečistá. Za knihu, která je místy doslova prodchnuta duchem exotických míst, lze považovat sbírku *Pal'move hillja – Ekzotyčni poeziji*. Tento sborník Kryms'kého vlastních veršů i veršů přeložených od různých autorů (německých, ruských, tureckých, arabských, perských, mongolských) lze přeložit jako *Palmové listí – Exotická poezie*. Někdy se lze setkat i s překladem *Palmové ratolesti*. Téměř každá báseň obsahuje nějaké slovo, které v sobě pojímá něco exotického; slovo, které vyvolá představu vzdálených koutů zemí orientálních národů.

4.2 *Pal'move hillja – Ekzotyčni poezii – Častyna perša (1898-1901)*¹⁰⁹

V úvodu celé sbírky *Pal'move hillja* je umístěn *Zaspiv (Předzpěv)*, který Ahatanhel Kryms'kyj napsal **10. dubna 1901** na poloostrově Krym ve městě **Alupka**. Zde zmiňuje některé části *Pal'movoho hillja* a říká, že tato sbírka je určena jedincům se sklony k pláči, kteří nedisponují dobrým zdravotním stavem a nebojí se navenek před ostatními lidmi projevit smutek. Podle něj, pouze takový čtenář najde potěchu v četbě poezie jako takové; Kryms'kyj nemyslí výhradně na vlastní verše.

Po něm následuje *Naputnje slovo do 3-ho vydannja (Poučné slovo ke třetímu vydání)*, které je datováno **šestým březnem 1919** v **Kyjevě**. V tomto psaném projevu Kryms'kyj uvažuje o okolnostech vzniku sbírky *Pal'move hillja*. Také tu přibližně v polovině textu připomíná verše¹¹⁰ Peršana Kasyma Envara z 15. století:

¹⁰⁸ Tato bakalářská práce je zaměřená výhradně na tuto část Kryms'kého díla; překladové, prozodické a jiné texty tu ovšem mohou být také zmíněny.

¹⁰⁹ Počínaje kapitolou 4.2 bude tato práce ilustrovat sbírku *Pal'move hillja – Ekzotyčni poeziji*, přičemž v každé části budou exotická slova uvedena jmenovitě v ukrajinštině (ale přepsaná do latinky) a přeložená do češtiny. Pokud nebude nalezen odpovídající český ekvivalent, tak se autor této práce pokusí nastínit alespoň přibližný překlad anebo popsat významu onoho slova. Slova budou zachycena prvním výskytem.

Pro lepší zachycení významu bude použit tzv. **lingvistický překlad** v případě použití celého verše s exotickým slovem (barbarizmem).

¹¹⁰ Tyto verše ovšem postrádají jakékoliv exotické slovo. Ve srovnání s celou sbírkou tu působí poněkud cize a zvláště. Verše z ukrajinštiny přeložil Jiří Hubinka, autor této práce.

Již slyším ve své duši smrtelná muka...
Vidím ve vzduchu temnou ruku...
Prsty – rozepjaté... Na mne ukazují...
Šplhají se ke tváři... Chladné... Všech pět.
Dva prostřední – oči kolébají.
Dva k uším – neprodyšně je uzavřou.
Palec nalehl na ústa...
Již... slepota... hluchota... němota...

Tyto původem perské verše slouží jako pomoc a rada těm, kteří chtějí jiným mlčky popřát záhubu, smrt. Jde o **zvyk** obyvatel Blízkého východu. V závěru svého *Poučného slova* Krymskýj cituje latinská slova **Piláta Pontského**: “Quod scripsi, scripsi.” Tento výrok přeložil do ukrajinštiny jako “Ježe pysach – pysach!” Český překlad by mohl znít: “Co jsem napsal, napsal jsem.”¹¹¹

4.3 *V horach Livans'kych (Idylja)*

Jedná se o úvodní verše první části sbírky *Pal'move hillja*, které jsou v závěru Krymským označeny datem **15. červenec 1897**. Toto období trávil *ve vesnici Šuejr na Livani v Siriji*, jak se lze dozvědět přímo od básníka.

Překlad těch částí *V horach Livans'kych*, ve kterých se objevují exotické prvky:

Východ... Sýrie¹¹² .. Libanon... Taková rajská krajina,

o které “Píseň písni” říká:

První sloka: Kdejaké vůně tam dýchají,

Kdejaká ovoce tam zpívají,

Kardamom splývá se smilkou,

Smilka se rozlévá se šafránem.

Druhá sloka: Kasie i skořice

V sadu tom rozkvétají,

A z libanonské hory zurčí

¹¹¹ Jiří Hubinka, autor této práce, vděčí za pomoc při tomto překladu Mgr. Radaně Merzové, Ph.D.

¹¹² Exotická slova nacházející se v českém překladu autora této práce budou vždy podtržena.

Chladňoučká bystrinka přečistá...

Třetí sloka: Hrdlička kníká v sádečku;

Fíky visí na dvorečku;

Réva vinná kvete-bují,

Vůně lásky rozlévá...

I

Zimně

Není žádné nalezené exotické slovo.

II

V létě

První sloka: Skály... Cedry... Bude večer.

Já smutná stojím.

Vine se stezka... Ach!.. nebo půjdu

K tomu, koho miluji?..

Druhá sloka: neobsahuje žádné exotické slovo.

Třetí sloka: Padla noc... Šakali vyjí...

Vítr... Téměř až zima!

Oči jsem si vykukala, -

Milého nemám!

Exotická slova, která se v těchto verších nacházejí, lze rozdělit do tří kategorií na názvy rostlin (včetně stromů a koření), vlastní názvy a pojmenování živočichů.

Z živočišné říše je tu zastoupena holuba podobná horlycja¹¹³ (hrdlička).¹¹⁴ Dalším je šakal, jehož pojmenování odpovídá jak ukrajinštině, tak češtině. Už původ slova je exotický, slovo šakal pochází z tureckého *çakal*, které vzniklo ze sanskrtského *śṛgālah*.¹¹⁵ Z toho vyplývá, že fauna tu má dva zástupce.

¹¹³ Ukrajinská exotická slova budou vždy pro lepší orientaci podtržena a napsaná *kurzívou*. V závorce bude uveden jejich český překlad.

¹¹⁴ Horlycja zvyčajna. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: http://uk.wikipedia.org/wiki/Горлиця_звичайна.

¹¹⁵ Šakal. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Шакал>.

Co se týče vlastních názvů, tak jsou tu dva: *Sirija* (Sýrie) a *Livan* (Libanon), dnešní státy v jihozápadní Asii.¹¹⁶ K nim lze přiřadit ještě dva místní vlastní názvy: *Finikija* a *Sannina*, které do češtiny lze přeložit jen stěží. To znamená, že *V horach Livans'kich* jsou hned čtyři vlastní názvy.

Rostlinstvo zastupuje koření *kardamon* (kardamom/ kardamon¹¹⁷) i *nard*, kterým se pravděpodobně myslí rod trav smilka¹¹⁸ (latinský název *nardus*) z čeledi lipnicovitých, jenž je v ukrajinštině také označován jako *bilovus*. Ale také se může jednat o rostlinu s anglickým názvem spikenard,¹¹⁹ kterou ruští botanici nazývají *nard*¹²⁰. *Šafran* (šafrán) je další rostlinou, ze které se získává koření.¹²¹ *Kasija* (kasie), další zástupce flóry, je keř nebo polokeř dosahující výšky až tří metrů.¹²² V pořadí třetí, a poslední, koření, zmíněné ve verších *V horach Livans'kich*, je *cynamon* (skořice), získávané z kůry skořicovníků. Ukrajinština zná pro označení skořice ještě jeden výraz, a tím je *korycja*¹²³. Poslední dvě plodiny tu jsou zastoupeny fíky a cedry. *Fyhy* (fíky),¹²⁴ plody fíkovníků, patří mezi oblíbené cizokrajné plodiny. *Kedry* (cedry)¹²⁵ jsou stromy, které dodnes zůstaly symbolem Libanonu; země, v níž pobýval Ahatanhel Kryms'kyj, i když v době, kdy samostatný libanonský stát neexistoval. Nezávislost Libanonu byla vyhlášena až v roce prvního výročí Kryms'kého úmrtí, tedy v roce 1943.¹²⁶

¹¹⁶ Koncem 19. století, v době Kryms'kého pobytu, byla situace jiná. Více v kapitole 3.4.

¹¹⁷ V češtině existují pro toto koření dva názvy. Získává se z kardamovníku obecného (Kardamovník obecný). In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Kardamovnik_obecný.

¹¹⁸ Smilka. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Smilka>.

¹¹⁹ Spikenard. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Spikenard>.

¹²⁰ Souvislost s ruštinou není náhodná; Kryms'kyj od dětství chodil do ruských škol a v Rusku také studoval a žil. Blíže kapitoly 3.3 a 3.4.

¹²¹ Šafrán. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Šafrán>.

¹²² 1) Kasie (Cassia). In: *AtlasRostlin.cz* [online]. 2010-2013 [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://kvetiny.atlasrostlin.cz/kasie>; 2) Kasie senna (Casia senna). In: *Botanika.wendys.cz* [online]. [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://botanika.wendys.cz/cizi/rostlina.php?195>.

¹²³ Korycja. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Кориця>.

¹²⁴ Fík. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Fík>. **Y** v názvu plodu zřejmě opět značí vliv ruštiny; ukrajinsky správně je **i**, tedy *fihy*. V následující části, v *Samotoju na čužyni*, se objeví *fihy* s **i**. Počítány budou samostatně a odděleně jako dva zástupci rostlinné říše.

¹²⁵ Cedr. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Cedr>.

¹²⁶ *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 4. svazek, K/L. 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. ISBN 80-86613-04-6, s. 346.*

Ve verších *V horach Livans'kych* básník Kryms'kyj také popisuje, že se v létě dokonce setkal i se sněhem v některých částech vrchovin, na nichž se udržel i přes nejteplejší měsíce roku. Jednalo se o *Finikiju* a *Sanninu*.

Celkem se tu našlo místo pro sedm představitelů světa flóry.

4.4 *Samotoju na čužyni (Uryvky iz ščodennyka)*

Tento básnický cyklus je dedikován knězi Oleksandru Haharinu a jeho ženě Mariji jako vzpomínka na dvouleté přátelení se v Bejrútu. Toto věnování je datováno **20. březnem 1898**. Co se týče exotických slov¹²⁷ v *Samotoju na čužyni*, tak je jich tu o poznání více než v předešlém *V horach Livans'kych*. Ruku v ruce s počtem jednotlivých slov také roste počet kategorií ze tří na šest. V rámci prvního vydělení vlastních názvů se v *Samotoju na čužyni* opakuje situace z *V horach Livans'kych* v předchozí kapitole této práce (s výjimkou jednoho názvu). Dalšími zástupci jsou jeden obecný název, jeden předmět, tři členové živočišné říše, patnáct rostlin (včetně stromů a koření) a jediné líčení přírodního jevu.

Překlad těch částí *Samotoju na čužyni*, ve kterých se objevují exotické prvky:

I

První sloka: Ach, vy arabské folianty!

Už nejsem s to vás číst:

Neboť se rozprostírá voňavý sad

Pod okny mého stavení.

Druhá sloka: Zvednu od knihy oči, -

Pod oknem rostou banány,

Šestí vysoké palmy,

Myrty, fíky a platany.

Třetí sloka: Je tam i jasně zelený mandlovník,

I šedivý olivovník,

I růžová akácie,

¹²⁷ Počínaje částí 4.4 budou vždy uvedena pouze nová, dosud nezmíněná, exotická slova. Autor této práce se tímto pokouší zamezit v podstatě zbytečnému opakování slov.

I smolnatý cedr.

Čtvrtá sloka: Přiblížím se k okenicím, -

Cítím růže a bazalku,

Hyacinty, i fialky,

A narkotizující karafiáty.

Pátá sloka: neobsahuje žádné nové exotické slovo.

II – IV

Není žádné nové nalezené exotické slovo.

Tato část díla je datována 21. březnem.

V

První sloka: Je jedna hora poblíž Bejrútu,

Nepřívětivý kaktus tam roste.

I vstoupil jsem po uzounké stezce

V ten štětinatý, ponurý les.

Druhá sloka: neobsahuje žádné nové exotické slovo.

Třetí sloka: Až had se plazil nakonec...

Proběhla kolem mne promyka,

Podívala se zajímavě, jak kotě,

Tu se polekala a zmizela, jak sen.

Čtvrtá sloka: neobsahuje žádné nové exotické slovo.

VI

První sloka: Hrdé palmy. Zamyšlené kláštery...

Vztyčený cypřiš.

Oceán tropických květů...

Ještě, že kvete citrónovníkový sad...

Druhá sloka: neobsahuje žádné nové exotické slovo.

Třetí sloka: neobsahuje žádné nové exotické slovo.

Tato část díla je datována 22. březnem.

VII

Není žádné nové nalezené exotické slovo.

VIII

První sloka: Na opuštěném mořském břehu

Vracím se do dětství:

Krásné lastury sbírám;

Zahlédnu krásné – staré odhodím.

Druhá, třetí a čtvrtá sloka: neobsahuje žádné nové exotické slovo.

IX

První sloka: Až slyším “Dup-dup“ Belhají se dvě muly;¹²⁸

Mají balvany na hřbetu.

Vzadu za nimi jde černoch

V širokém, roztrhaném kabátu¹²⁹.

Druhá sloka: Nějak zamračeně na mne kývl

A zamumlal, téměř tiše:

“Šťastní na světě ti Ifranžiové¹³⁰:

Žádná práce, žádné pohromy!“

X

První sloka: Ach, kdysi jsem spatřil, jak mizí mlha,

Která v noci tiše zakryla Libanon.

Tam, kde byla nízko položená bílá rovinka,

Tam čněl jako z divočiny strmý svah, hrozný, nekonečný.

Druhá sloka: neobsahuje žádné nové exotické slovo.

Tato část díla je opět datována 22. březnem 1898.

Verše *Samotoju na čužyni* přinášejí jeden nový vlastní název, Bejrut (Bejrút), hlavní město Libanonu, ve kterém Krymskýj pobýval.

¹²⁸ V tomto verši je v ukrajinské podobě použit *enjambement*, tedy přesah významu na další řádek.

¹²⁹ Jde o *svytynu*, kabát z tradičního ukrajinského kroje.

¹³⁰ Jedná se o co nejvěrnější přiblížení výrazu českému čtenáři, které provedl autor této práce.

Pojem *Yfranži* (Ifranžiové)¹³¹ zřejmě vznikl koncem 19. století v souvislosti s ruským výstupem proti Řecku v řecko-osmanské válce¹³². Krymského tak nazývali pro jeho neasijský původ a příslušnost k národu, který se choval k Sýrii, alespoň z pohledu Syřanů, nepřátelsky.

Cizokrajným předmětem tu jsou *folianty* (folianty), knihy většího formátu.¹³³

Ze zvířecích zástupců se tu mihla promyka s mulou. Šelma promyka, ukrajinsky *ichnevmon*, je v básni usouvztažněna s hadem. Jedovatými hady se živí.¹³⁴ Vzájemným křížením samce osla a samice koně se rodí mula,¹³⁵ česky někdy také jako ukrajinsky *mul*, kterou lidé využívají k nošení břemene. K fauně lze přiřadit i *mušli* (lastury), dvojdílné schránky mlžů převážně z uhličitanu vápenatého, kterým se také říká škeble, misky a odborně valvy.¹³⁶

Nejvíce zástupců obsahují verše *Samotoju na čužyni* ze světa rostlin. Krymskýj zde uvádí tropické ovoce *banan* (banán),¹³⁷ tropický strom *pal'ma* (palma),¹³⁸ teplomilný keř *myrta* (myrta),¹³⁹ tropické plody *fihy* (fíky),¹⁴⁰ mohutný strom *platan* (platan).¹⁴¹ Dále tu doprovází básníka stromovitá nebo keřovitá rostlina myhdal' (mandloň),¹⁴² plod stálezeleného keře nebo stromu *maslyna* (oliva),¹⁴³ i *akacija* (akácie), další rostlina vyskytující se ve formě keře nebo stromu.¹⁴⁴ Nyní následují ne

¹³¹ Tímto slovem se původně označovali francouzští občané, později všichni Evropané.

¹³² Více v kapitole 3.4.

¹³³ Pojem foliant. In: *ABZ.cz: slovník cizích slov* [online]. 2005-2006 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/foliant>.

¹³⁴ Promyka ichnevmon. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Promyka_ichnevmon.

¹³⁵ Mula. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Mula>.

¹³⁶ Lastura. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Lastura>.

¹³⁷ Banan. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Банан>.

¹³⁸ Palma olejná. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Palma_olejná.

¹³⁹ Myrta. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Myrta>.

¹⁴⁰ Fík. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Fík>.

¹⁴¹ Platan. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Platan>.

¹⁴² Mandloň obecná. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Mandloň_obecná.

¹⁴³ Olivovník. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Olivovník>.

¹⁴⁴ Akacija. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Акація>.

vždy stoprocentně určitelné rostliny. První z nich je *roža*, která v češtině zahrnuje několik významů. Může se jednat o popínavou rostlinu, o růži,¹⁴⁵ překládanou ukrajinsky také jako *šypšyna*. Dalším určením může být léčivá bylina sléz lesní, jinými názvy – homůlky, slíz, syrečky, koláčky, která má v ukrajinštině ještě název *kalačky lisovi*.¹⁴⁶ Také se může jednat o velkokvětou letničku slézovec tříměsíční; latinské pojmenování *lavatera* bylo vybráno na počest švýcarského básníka.¹⁴⁷ Poslední možnou rostlinou se jeví dvouletka, která se pěstuje na okrasu nebo pro své léčivé účinky. Jde o proskurník lékařský, který má další názvy – slézová růže, topolovka anebo *alteja likars ka*.¹⁴⁸ Následuje *bazylyk*¹⁴⁹, pravděpodobně aromatická rostlina bazalka pravá.¹⁵⁰ *Tuberoza* (tuberóza), čili vytrvalá rostlina jinak zvaná také jako bělokvět hlíznatý, nocovka nebo noční hyacint, je příbuzná české sněžence a bleduli.¹⁵¹ Vytrvalá bylina *fialka* (fialka) má v češtině další název, violka vonná.¹⁵² Dalším v pořadí je *hvozdyk* (hvozdík), kterým mohou být dvě rostliny; karafiát¹⁵³ a aksamitník¹⁵⁴. Co se týče aksamitníku, tak se jedná o bylinu, pro kterou čeština užívá ještě výraz afrikán a ukrajinština *čornobryvci*. Následuje *kaktus* (kaktus), sukulentní rostlina, jež byla na Blízký východ zavlečena člověkem; pochází totiž z amerického kontinentu.¹⁵⁵ *Kyparys* (cypřiš), stálezelený jehličnatý strom nebo keř, roste převážně v teplejších oblastech severní polokoule.¹⁵⁶ Poslední z rodiny tropického rostlinstva je *cytryna* (citrónovník)¹⁵⁷ ve slovním spojení *cytrynnyj lis* (citrónovníkový sad).

¹⁴⁵ Růže. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Růže>.

¹⁴⁶ Sléz lesní. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Sléz_lesní.

¹⁴⁷ Slézovec tříměsíční. In: *AtlasRostlin.cz* [online]. 2010-2013 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://kvetiny.atlasrostlin.cz/slezovec-trimesicni>.

¹⁴⁸ Proskurník lékařský. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Proskurník_lékařský.

¹⁴⁹ V ukrajinštině je ve slově bazalka měkké *í*, tedy *bazylik*. Zřejmě je tu ruský vliv. Blíže v kapitole 3.4.

¹⁵⁰ Bazalka pravá. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Bazalka_pravá.

¹⁵¹ Tuberóza (*Polianthes tuberosa*). In: *Botanika.wendys.cz* [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://botanika.wendys.cz/cizi/rostlina.php?263>.

¹⁵² Violka vonná - fialka (*Viola odorata*). In: *NATURFOTO.cz* [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.naturfoto.cz/violka-vonna-fialka-fotografie-1615.html>.

¹⁵³ Hvozdík, Karafiát | *Dianthus*: pěstování. In: *Českéstavby.cz* [online]. 2001-2012 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.ceskestavby.cz/rostliny/karafiati-dianthus/>.

¹⁵⁴ Aksamitník. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Aksamitník>.

¹⁵⁵ Kaktusovité. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kaktusovité>.

¹⁵⁶ Cypřiš. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Cypřiš>.

Přírodním jevem v těchto verších zobrazeným je *tuman* (mlha). Mlha sama o sobě není exotická, ale pojmenováním ano; *tuman* pochází z tureckého výrazu pro mlhu *duman*. Jinými ukrajinskými názvy pro mlhu jsou slova *imla*, *mła* a *mrjaka*.

4.5 *Nečestyve kochannja (Uryvky z liryčného romanu odnoho bidolašného dehenerata)*

Tento lyrický román o špatném a zdegenerovaném člověku je v úvodu věnován Vs. Chv. Millerovi a na konci je poznačen datem **20. duben 1900**. Napsán byl ve městě **Stavropol'** v kavkazském pohoří.¹⁵⁸ V rámci nových exotických slov tu vytanuly čtyři vlastní názvy, dvě oslovení, dva předměty, čtyři zvířecí zástupci, celkem devět stromů a rostlin a jedna vonná pryskyřice. Spolu s jedním nejednoznačným slovem je lze rozdělit na celkem sedm kategorií (o jednu více než v *Samotoju na čužyni*).

Překlad těch částí *Nečestyve kochannja*, ve kterých se objevují exotické prvky:

Syrské vzpomínky

První sloka: Bylo nebylo: v daleké Sýrii

Zmocním se Tvého dopisu, - i srdce se zachvěje,

Vše se zamlžilo, jakoby Turek kolem Mekky,

A nervózní ruka obálku roztrhne.

Druhá sloka: - Viglietto dolce!¹⁵⁹ – okolo mne řeč.

Já až, planoucí, rozvinu lístky,

A piju nový život z každického slova,

A přečtu přívětivé řádky.

Třetí sloka: neobsahuje žádné nové exotické slovo.

Z první knihy

I – VII

Není žádné nové nalezené exotické slovo.

¹⁵⁷ Citrónovník limetový. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://sk.wikipedia.org/wiki/Citrónovník_limetový.

¹⁵⁸ Blíže o okolnostech vzniku v kapitole 3.4.

¹⁵⁹ Toto oslovení, zvolání je v ukrajinské podobě napsáno latinkou, nikoli cyrilicí.

VIII

První sloka: Přišel jsem do těch známých...

Nezastihl jsem Tebe já tam

A usoužil jsem se v rozhovorech

S pánem domu a s madam¹⁶⁰.

Druhá a třetí sloka: neobsahují žádné nové exotické slovo.

IX – XIII

Není žádné nové nalezené exotické slovo.

Z druhé knihy

XIV

Není žádné nové nalezené exotické slovo.

XV

První, druhá a třetí sloka: neobsahují žádné nové exotické slovo.

Čtvrtá sloka: Sklonily se smuteční vrby a olivovníky.

Šumějí cypřiše, i myrty, i citrónovníky.

Šácholan úpí: “A dost! nehraj,

A našemu srdci na smrt nepůsob!”

XVI – XVII

Nejsou žádná nová nalezená exotická slova.

XVIII

První sloka: neobsahuje žádné nové exotické slovo.

Druhá sloka: Člověk s velbloudem

Přešel cestu.

Já se ptám: “Či neuvidím

Milého mého?”

Třetí, čtvrtá, pátá, šestá, sedmá a osmá sloka: neobsahují žádné nové exotické slovo.

¹⁶⁰ Toto oslovení, zvolání je v ukrajinské podobě napsáno latinkou, nikoli cyrilicí; je napsáno přímo francouzsky madame. V češtině se používá tvar madam, tedy bez koncového písmene.

XIX

První sloka: neobsahuje žádné nové exotické slovo.

Druhá sloka: Ohlédnou se, kdo volá. Pěkný mládenec!

Široké šarovary¹⁶¹, honosná *namitka*¹⁶²;

Černý vous

Ještě temnější než noc.

On mrknul –

Já sklonila oči.

Třetí a čtvrtá sloka: neobsahují žádné nové exotické slovo.

Pátá sloka: On natrhal pak fíky smokvoně ze stromu u strmého svahu,

Do záhradí mi přidal; a fík smokvoň – snadno blednoucí!

“Strmý!” –

Vřísknu na něj.

On ve smíchu:

“Pochutnej si, děvče!”

XX

První sloka: neobsahuje žádné nové exotické slovo.

Druhá sloka: Řečík terebintový a cedry

Line se svěží balzám;

Nad borovým hájem zavanulo

Světle modré kadidlo.

Třetí a čtvrtá sloka: neobsahují žádné nové exotické slovo.

XXI – XXII

Nejsou žádná nová nalezená exotická slova.

XXIII

První sloka: ...Tluk-tluk! – zaklokotal kolem mne blizoučko¹⁶³

Veselý, hýřivý pěvec slavík.

¹⁶¹ V češtině je možný i tvar šarovary.

¹⁶² *Namitkou* se myslí pruh plátna obtáčený a vázaný kolem hlavy. Je součástí kroje vdaných žen.

¹⁶³ V tomto verši je v ukrajinské podobě použit *enjambement*, tedy přesah významu na další řádek.

Rozpustilý ptáčku! Zaklínám tě!

A nedej usnout smutku!

Druhá a třetí sloka: neobsahují žádné nové exotické slovo.

XXIV

První sloka: neobsahuje žádné nové exotické slovo.

Druhá sloka: Vida čejku kvíkat,

V mžiku přeletí.

Ach! oddanou duši

Ihned by objala!..

Třetí sloka: neobsahuje žádné nové exotické slovo.

XXV

První sloka: neobsahuje žádné nové exotické slovo.

Druhá sloka: Oleandry nad řekou

Kývají se teskně.

Není souzeno, srdéčko,

Žítí nám svorně.

Třetí sloka: Jakoby řeč posmrtná –

Šustot bambusu:

“Nač žít a trpět

Věčná muka?“

Čtvrtá sloka: neobsahuje žádné nové exotické slovo.

Pátá sloka: Náhle žába zakvákala

V přítmí noci:

Duši mé tryzna

Sloužit chce!

Ze třetí knihy

XXVI

První sloka: neobsahuje žádné nové exotické slovo.

Druhá sloka: Není tady palma ani pomerančovník.

Příroda sněžná.

Pouze tam, kde slunce pálí, -

Nádherná tráva.

Třetí sloka: neobsahuje žádné nové exotické slovo.

Čtvrtá sloka: Sřežím s nimi stáda¹⁶⁴

A naslouchám vyprávěním.

Později klestí přinesu

Na oheň pod kotlík.

Pátá, šestá a sedmá sloka: neobsahují žádné nové exotické slovo.

XXVII

První sloka: neobsahuje žádné nové exotické slovo.

Druhá sloka: Třpytící se Bejrút... Oslivý sad tropický,

Kde se palma rozrostla na koberci z lilíí!

I rozlévá se vůně žhavá, narkotizující

Z až pocit omámení vyvolávajících hyacintů, nádherných orchidejí.

Třetí, čtvrtá a pátá sloka: neobsahují žádné nové exotické slovo.

XXVIII

První, druhá a třetí sloka: neobsahují žádné nové exotické slovo.

Čtvrtá sloka: Odpověděl na to nevolník:

“Mohamedem se nazývám.

Jsem z Jemenu, z kmene Azrivců¹⁶⁵.

Který z lásky umírá.“

XXIX – XXX

Nejsou žádná nová nalezená exotická slova.

¹⁶⁴ V ukrajinské podobě se pod tímto slovem skrývá pojem *čeredy*, které kromě skupiny zvířat také označuje plevelnou bylinu dvouzubec trojdílný (*čereda tryrozdil'na*) zachycující se na oděvu nebo srsti; Dvouzubec trojdílný. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Dvouzubec_trojdiľný.

¹⁶⁵ Vyslovuje se písmeno **a**, ale píše se s písmenem **o** na počátku slova. Českou podobu názvu tohoto kmene z jižní části Arabského poloostrova vytvořil autor této práce.

Ve vytyčení exotických slov, která se v *Nečestyve kochannja* objevují poprvé, tu září hned čtyři vlastní názvy. Mekka (Mekka), saúdskoarabské město a rodiště Mohameda (ukrajinsky Mochammed), který se též objevil v tomto lyrickém románu v souvislosti s dalšími dvěma vlastními názvy; Jemen (Jemen), dnešní stát na jihu Arabského poloostrova, z něhož pochází a kmen Azrivců (ukrajinsky plem'ja Ozriv), z něhož vzešel.

Další cizí prvky, oslovení, jsou italská slova viglietto dolce a francouzské madame. Madame, zdvořilé oslovení ženy, je svým významem snadno určitelné. Viglietto dolce¹⁶⁶ by se dalo přeložit do češtiny výrazem Krásný pobyt (doslova: Jízdenku/ vstupenku sladkou). Z kontextu básně vyplývá, že by se opravdu mohlo jednat o přání ke šťastnému životu v cizí zemi. Jenže se slovem viglietto je určitý problém; v dnešní italštině se v tomto slově používá písmeno **b** místo písmena **v** (tedy biglietto). Biglietto znamená vstupenka nebo jízdenka. Tudíž je možné, že Kryms'kyj měl na mysli jinou konotaci.¹⁶⁷

Z exotických předmětů se tu objevily dva. Prvním z nich je kylym (koberec), jehož ukrajinské pojmenování pravděpodobně pochází z turečtiny. Turecký výraz pro koberec je kilim. Druhým předmětem jsou šarovary (šarovary/šaravary), kalhoty se širokými nohavicemi podkasané nad kotníky. Dnes je známe z historie u ukrajinských kozáků, ale původně sloužily i některým asijským národům.

Z fauny se ve verších *Nečestyve kochannja* ukázal jeden savec, dva ptáci a jeden obojživelník. Ze savců se tu objevil sudokopytník verbljud (velbloud), který může být jednohrbý (dromedár) anebo dvouhrbý (drabař). Oba patří mezi přežvýkavé býložravce.¹⁶⁸ Ptactvo tu zastupuje malý pěvec solovejko (slavík)¹⁶⁹ a též neveliká vzrůstem, pole a mokřady vyhledávající, čajka (čejka).¹⁷⁰ Z obojživelníků tu skákala žaba (žába), která patří mezi bezocasé a živí se hmyzem.¹⁷¹

¹⁶⁶ DEVOTO, Giacomo a Gian Carlo OLI. *Dizionario della lingua italiana*. Firenze: Le Monnier, 1989, s. 282, 283, 2660.

¹⁶⁷ Než Jiří Hubinka, autor této práce.

¹⁶⁸ Verbljud. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Верблю́д>.

¹⁶⁹ Solovejko zachidnyj. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: http://uk.wikipedia.org/wiki/Соловейко_західний.

¹⁷⁰ Čajka. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Чайка>.

¹⁷¹ Žáby. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Žáby>.

Flóra poslala do těchto veršů mohutný strom, který vyžaduje dostatek světla a vody. Je jím verba (vrba), která rovněž roste ve formě keře.¹⁷² Dále byl vyslán stálezelený nebo opadavý keř či strom mahnolija (magnólie, též šácholan); Pierre Magnol, francouzský botanik, dal tomuto rodu jméno.¹⁷³ Další zástupce flóry, inžyr (fíkovník smokvoň), je subtropická opadavá rostlina rostoucí také na ukrajinském Krymu. Fíkovník smokvoň je v ukrajinštině také znám pod názvy *fiha* a *smokva*.¹⁷⁴ Terebynt (řečík terebintový) je keř nebo malý strom, z jehož kůry se získává vonná pryskyřice pro výrobu barev a dřívě používaná jako léčivo. V ukrajinštině se mu také říká *terpentyne derevo*, čili terpentinový strom.¹⁷⁵ Oleandr (oleandr) je okrasný strom s různobarevnými květy a úzkými zelenými listy, které jsou extrémně jedovaté. Člověk může usmrtit i jed vyrobený včelami z květů oleandru.¹⁷⁶ Bambuk (bambus) je stálezelená dřevnatá travina, která čítá několik desítek druhů; ve volné přírodě roste na všech kontinentech s výjimkou Antarktidy.¹⁷⁷ Pomaranč (pomeranč) je plod subtropického stromu, výjimečně keře, pomerančovníku, který má svůj původ v pohraničních oblastech Číny a Vietnamu. Pro pomeranč zná ukrajinský jazyk ještě slovo *apel'syn*.¹⁷⁸ Lilija (lilie) je bylina, která je nazývána také jako *lileja*.¹⁷⁹ Orchideja (orchidej), dřívě řazená ke vstavačovitým rostlinám, dnes patří k řádu chřestotvarých. Velmi ceněná je pro své květy různých barev a odstínů. Nejznámějším jejich sběratelem byl český botanik, zahradník a cestovatel Benedikt Roetzl.¹⁸⁰

¹⁷² Verba. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Верба>.

¹⁷³ Šácholan. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Šácholan>.

¹⁷⁴ Inžyr. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Інжир>.

¹⁷⁵ Řečík terebintový. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Řečík_tereбintový.

¹⁷⁶ Oleandr obecný. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Oleandr_obecný.

¹⁷⁷ Bambuk. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Бамбук>.

¹⁷⁸ Pomeranč. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Pomeranč>.

¹⁷⁹ Lilija. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Лілія>.

¹⁸⁰ Vstavačovitě. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Vstavačovitě>.

Fimiam (kadidlo), je vonná pryskyřice získávaná z kmene kadidlovníku. Kadidlovník se začal pěstovat v Ománu již ve starověku. Kadidlu se ukrajinsky také hovoří *ladan*, česky též *olibanum*.¹⁸¹

Ve verších *Nečestyve kochannja* se objevilo jedno slovo, které se nedá jednoznačně přiřadit k žádné předchozí kategorii. Jde o *bal'zam* (balzám), který může označovat vonnou pryskyřici (například kadidlo) nebo uklidňující prostředek v kombinaci s mazacím přípravkem.¹⁸²

4.6 Celkové zhodnocení počtu exotických slov v prvních třech částech sbírky *Pal'move hillja* a jejich procentuální zastoupení

4.6.1 Počet exotických prvků v každé kategorii všech tří částí sbírky *Pal'move hillja*

	Fn	Fl	VN	ON	P	PJ	O, z	VP	Nz
VHL	2	7	4	0	0	0	0	0	0
SNČ	3	15	1	1	1	1	0	0	0
NK	4	9	4	0	2	0	2	1	1
C	9	31	9	1	3	1	2	1	1

Vysvětlivky: VHL = *V horach Livans'kich*; SNČ = *Samotoju na čužyni*; NK = *Nečestyve kochannja*; Fn = fauna; Fl = flóra; VN = vlastní názvy; ON = obecné názvy; P = předměty; PJ = přírodní jevy; O, z = oslovení, zvolání; VP = vonné pryskyřice; Nz = nezařazené; C (celkem) = VHL + SNČ + NK.

4.6.2 Celkový počet slov a exotických slov v každé části sbírky *Pal'move hillja* a jejich procentuální vyjádření

	CPS	PES	%
VHL	192	20	10,42
SNČ	605	38	6,28
NK	2325	62	2,67
D	3122	120	3,84

¹⁸¹ Kadidlo. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kadidlo>.

¹⁸² Jedná se o možné popisy balzámu, jak si jej představuje autor této práce.

Vysvětlivky: CPS = celkový počet slov; PES = počet exotických slov; % = procento exotických slov; D = dohromady.

4.6.3 Celkový počet exotických prvků v každé části sbírky *Pal'move hillja*

	PEP
VHL	13
SNČ	22
NK	23
D	58

Vysvětlivky: PEP = počet exotických prvků.

5. PŘÍNOS A ODKAZ AHATANHELA KRYMS'KÉHO

5.1 Přínos Ahatanhela Kryms'kého

Ahatanhel Juchymovyč Kryms'kyj nepochybně výrazně zasáhl do ukrajinské literatury, kterou obohatil o nové, dosud neznámé, poznatky. Byl prvním, kdo se pustil do opravdu podrobného studia jazyků národů Blízkého východu a významně zasáhl do života mnohých svých následovníků. Ale zřejmě největší význam jeho tvorby spočívá v obohacení ukrajinské literatury o exotické prvky. S mnohými z nich se ukrajinští čtenáři poprvé setkali až v poezii Kryms'kého. Ty tvoří základ jeho tvorby a právě ony způsobily zvýraznění jeho jména. S nimi bude jeho odkaz žít navždy. Ale kromě těchto prvků se také do historie zapsal jako **autor prvních dějin arabské literatury**. Ze všech jazyků, které studoval, byla **arabština** jeho srdci nejbliže.¹⁸³

5.2 Odkaz Ahatanhela Kryms'kého

Ahatanhel Juchymovyč Kryms'kyj měl vliv na několik osobností, které byly jeho činností nadšeny a spolupodílely se na šíření jeho věhlasu. Náleží k nim Pavlo Tyčyna, Maksym Ryl's'kyj, Mykola Hudzij a Solomija Pavlyčko.

Prvním z nich je ukrajinský básník, překladatel a publicista **Pavlo Hryhorovyč Tyčyna**, řadící se k symbolistům. S Kryms'kým jej spojuje zájem v jazycích, kterým rozumí jen hrstka zasvěcených nerodilých mluvčích. Studoval arménštinu, gruzínštinu, finštinu, arabštinu a turečtinu.¹⁸⁴ Z toho je patrné, že se zajímal o Kavkaz, který navštívil i Kryms'kyj. Rovněž finštinou, arabštinou a turečtinou se Kryms'kyj zaobíral.

Druhý z nich, **Maksym Tadejovyč Ryl's'kyj**, pronesl na Kryms'kého adresu velice významný projev k jeho sedmdesátinám. Tento ukrajinský básník, překladatel, publicista a akademik ukrajinské Akademie nauk, se zachránil před stalinským terorem tím, že začal psát výrazně prosovětsky. Mnoho jeho kolegů, neoklasiků, nedostalo možnost dožít se doby po Stalinovi.¹⁸⁵

¹⁸³ Jedná se o myšlenku autora této práce. Tato myšlenka je založena na porozumění Kryms'kému, o což se autor této práce snažil.

¹⁸⁴ Tyčyna Pavlo Hryhorovyč. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: http://uk.wikipedia.org/wiki/Тичина_Павло_Григорович.

¹⁸⁵ Ryl's'kyj Maksym Tadejovyč. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: http://uk.wikipedia.org/wiki/Рильський_Максим_Тадєйович.

Třetím v pořadí je ukrajinský a ruský učenec **Mykola Kalenykovič Hudzij**, který se zajímal o literaturu a byl členem ukrajinské Akademie nauk. Z literatury jej nejvíce zajímalo období Kyjevské Rusi a počátky ukrajinské literatury. Zkoumal Slovo o pluku Igorově, *Enejidu* Ivana Kotljarevského a také dílo Lva Tolstého, Tarase Ševčenko a Vasylja Stefanyka.¹⁸⁶ Poté, co Krymskýj v lednu 1941 dosáhl trojího významného jubilea,¹⁸⁷ tak Hudzij, Ryl'skýj a Tyčyna byli autory článků, jež byly vybrány a uveřejněny Centrálním tiskem u příležitosti oslav.¹⁸⁸

Čtvrtou osobností je spisovatelka, překladatelka, znalkyně literatury a autorka děl o dějinách feminizmu, **Solomija Dmytrivna Pavlyčko**. Jako jediná z těchto postav se narodila¹⁸⁹ až po Krymského smrti; a tudíž neměla možnost se s ním někdy osobně setkat.¹⁹⁰ Mezi její nejvýznamnější počiny patří kniha o Krymském, kterou nazvala *Nacionalizm, seksual'nist', orientalizm: skladnyj svit Ahatanhela Kryms'koho*.¹⁹¹

¹⁸⁶ Hudzij Mykola Kalenykovič. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: http://uk.wikipedia.org/wiki/Гудзій_Микола_Каленикович.

¹⁸⁷ Blíže v kapitole 3.6.

¹⁸⁸ KRYMS'KYJ, Ahatanhel. *Vybrani tvory*. Kyjiv: Vydavnyctvo chudožn'oji literatury "Dnipro", 1965, s. 14.

¹⁸⁹ Narodila se v roce 1958, tedy následující rok po roce, ve kterém byl Krymskýj rehabilitován.

¹⁹⁰ Toto konstatování je vsuvka, kterou vytvořil autor této práce.

¹⁹¹ Pavlyčko Solomija Dmytrivna. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: http://uk.wikipedia.org/wiki/Павличко_Соломія_Дмитрівна.

6. ZÁVĚR

V této bakalářské práci jsem psal o jednom z nejvýznamnějších ukrajinských spisovatelů, o Ahatanhelu Juchymovyči Kryms'kém. Zařadil jsem jej do historického kontextu, abych ukázal, jakými dějinnými událostmi byl ovlivňován. Dále jsem popsal pronikání modernistických tendencí na ukrajinskou půdu, protože exotické prvky jsou nové, tedy moderní. A právě exotické prvky, tvořící jádro Kryms'kého díla, byly obsahem mého bádání a hledání odpovědí na otázky, naznačené v úvodu této práce.

Na základě svých poznatků o Kryms'kém se odvažuji napsat, že právě zejména díky orientálním jazykům se těšil ze psaní, které mu dávalo zapomenout na problémy osobního i společensko-politického rázu. Cizí jazyky dokázal do své poezie dokonale zapojit, jak dokazují italská slova spolu s francouzským výrazem v části *Nečestyve kochannja* sbírky *Pal'move hillja*. Ale kromě těchto dvou románských a tří v úvodu zmíněných asijských jazyků, dokázal porozumět dalším jazykům; němčině, polštině, angličtině, řečtině, finštině, sanskrtu, starohebrejštině. Ke konci života se ještě pustil do studia etiopštiny a babylónštiny. Také jsem prostudoval život a pobyt v zahraničí Ahatanhela Kryms'kého. Ty ho nakonec ovlivnily výrazně, podobně jako jeho celoživotní problémy se zrakem. Ve všech těchto aspektech jsem uchopoval svým rozumem jeho myšlenky, city a z nich vycházející činy. Použil jsem svůj vlastní a individuální autorský přístup k analýzám všech dosažených poznatků o Kryms'kém. Na konci práce jsem uvedl jména vzdělavců, kteří měli něco společného s jeho myšlením a dílem. Popsal jsem, které okolnosti a skutečnosti je spojovaly s Ahatanhelým Kryms'kým.

Pravděpodobně tím, co je všechny spojovalo, tak byla filologie, o níž se Kryms'kyj tak velkolepě vyjádřil v dopisu z 19. listopadu 1895, adresovaném Ivanu Frankovi. Z něj uvádím tento citát: “Podivné dílo, ta filologie. Nikdy žádná jiná věda by se nemohla zmocnit celé mé bytosti tak silně, jako ona: Ona, filologie jako taková, má určitou sílu, která může naprosto pohltit celou přirozenost člověka a nedovolit čemukoli jinému zaujmout v přirozenosti jakékoli místo.”¹⁹²

Tímto uzavírám svoji cestu za exotickými prvky v díle Ahatanhela Juchymovyče Kryms'kého.

¹⁹² KRYMS'KYJ, Ahatanhel. *Poeziji*. Kyjiv: Radjans'kyj pys'mennyk, 1968, s. 11. Citát z ukrajinštiny přeložil Jiří Hubinka, autor této práce.

7. РЕЗІЮМЕ

Екзотичні елементи у творах Агатангела Кримського

Іржі Губінка

У моїй бакалаврській роботі я писав про **екзотичні елементи** у творах визначного українського письменника **Агатангела Юхимовича Кримського**. Я вирішив вибрати літературну тему, тому що я з радістю читаю для пізнання, розваги й пошуку власної ідентичності. На мою думку, всі письменники мусять черпати натхнення як із свого внутрішнього світу, так і зі світу зовнішнього. Мені б хотілося зрозуміти у якому стані приходить муза - у стані смутку чи радості, зазирнути у внутрішній світ творчих переживань письменника. А саме через те я обрав особистість Агатангела Кримського. Я намагався зрозуміти його як людську істоту, цікавився його набутим життєвим досвідом, його поглядами, думками, бажаннями й також побоюваннями. Крім того, я зробив спробу представити контакти Кримського з іншими видатними особами української науки, особливо з Іваном Франком.

Коли я міркував про те, що маю спільного з Агатангелом Кримським, так я з'ясував, що він і я захопилися **філологією**. Мабуть я розумію, чому він вибрав орієнталістику (сходознавство), конкретно **турецьку, арабську та перську** філології, тому що одночасно вивчаю українську та китайську мови. Протягом часу вивчення китайської мови, я збагнув, що навчитися напам'ять слова й словосполучення недостатньо, потрібно осягнути чуттям душі інший континент, іншу частину світу, котра відрізняється від європейської. Також слід знати щось про історію цієї нації, про особливості її мови та про культурні зв'язки з іншими народами. На мій погляд, історія впливає на нас та наше ставлення до інших людей, до сучасних подій у світі.

На цих підставах я вирішив описати події, які трапилися в Україні протягом другої половини XIX століття до першої половини XX століття. Цю частину з історії я вибрав, щоб вона збігалася з життям Агатангела Кримського. Також для розуміння творчої особистості Кримського треба познайомитися з тогочасними історичними подіями. Свій опис я почав з **Кримської війни** та закінчив **реабілітацією Кримського**. Іншими словами, передано події від 1853

року (або ж 1850 року) до 1957 року. Серед них слід відзначити ті, котрі сталися протягом життя Кримського, а саме, **революційні події** з років 1905 та 1917, далі **Перша світова війна, Громадянська війна, Друга світова війна** на тлі **Великої Вітчизняної війни**. Але крім того, я з'єднав тогочасну українську історію зі старішою історією XVII та XVIII століть (з Богданом Хмельницьким та Іваном Мазепою). Вони, на мій погляд, творять одну з найвищих вершин української історії. Тому я їх додав до моєї роботи. На кінці частини про історію, яка була першою в моїй бакалаврській роботі та яку я назвав **“Картина й контекст віку”**, я подав короткий огляд історії китайців. Ці історичні моменти мали великий вплив на світову історію і, безперечно, на історію українців. Крім китайської історії, я також знайшов спільні події в історії Шотландії, а конкретно особу, яка своїми діями схожа на історичну постать Хмельницького. Це порівняння виникло на основі моїх попередніх знань. На цьому факті закінчується перша частина моєї праці.

Друга частина була присвячена періоду **раннього українського модернізму**, до якого Агатангел Кримський безсумнівно належить. Я описав, як модернізм прийшов до Західної Європи. Далі, я відзначив різницю між модернізмом на заході та на сході європейського континенту, тому що у кожній із цих частин були інші умови для розвитку модерністських тенденцій. Також я навів деякі основні думки з погляду на модернізм української письменниці **Соломії Павличко**. Вона теж писала про модернізм. Цю частину я назвав **“Ранній українській модернізм”**.

Наступна частина, третя, викладає про самого **Агатангела Юхимовича Кримського**. Кримський був не лиш письменником, він також був орієнталістом, сходознавцем, фольклористом, був активним етнографом, цікавився історією Сходу - особливо Туреччиною, Персією (сучасним Іраном) та арабськими країнами (головне Ліваном та Сірією), написав книгу про перський театр, співпрацював у складанні російсько-українського словника, досліджував українську мову та її діалекти, створював орфографічні правила для літературної української мови за східноукраїнським взірцем, далі, був автором багатьох праць і статей про попередні письменницькі покоління та взяв участь у публікації творів поета й лікаря **Степана Васильовича Руданського**. В цій частині я описав життя

Кримського, яке я розділив на три періоди: **до року 1889, московський період та київський сезон.**

Перший період у його житті починається у **1871** році, коли він народився у місті Володимирі-Волинському. Його батько був із білоруського міщанського роду, а матір була польсько-литовського походження. Вони досить часто переселялися, наприклад, також до міста Звенигородка в Черкаській області, яка теж називається Шевченковим краєм. **У нього не було ні краплі української крові, але однак вважав українську мову рідною.** Це було заслугою його оточення та вчителів. У ці роки він навчався та готувався до навчання у Москві.

Що стосується другої частини, то Кримський жив та був на студіях у **Москві** майже тридцять років, а саме **від 1889 року до 1918 року.** Винятком був двохлітній період **від 1896 року до 1898 року,** під час якого він перебував на **Близькому Сході,** зокрема у сирійському Бейруті. Сьогодні Бейрут знаходиться у незалежному Лівані (є столицею країни), а не в Сирії, яка була під впливом Османської імперії (сучасна Туреччина), коли Кримський тут жив. Тому у творах письменника знаходимо поняття сирійський Ліван. Протягом цих років він познайомився з молодою жінкою, яка вельми вплинула на його сприйняття світу. Спочатку вона не хотіла бути з ним, потім він не хотів бути з нею. Кожний з них мав інші причини і, правдоподібно, їм не було суджено жити спільно. Його добрим другом став однин арабський професор, за порадами якого він написав ліричний роман *Нечестиве кохання*. Далі був Кримський в немилості, тому що політична ситуація не підходила для людини, яка прийшла зі Східної Європи. Він мусив примиритися з лайками, ненавистю та дуже холодним підходом до нього зі сторони тутешніх людей. Коли він повернувся до Москви, то пережив найплідніші творчі літа у житті.

Останній, **київський,** період не був сприятливим для життя Кримського. На зламі 1910-1920 - их рр. він пережив напад польських солдатів під керівництвом націоналістичного політика й маршала **Юзефа Клеменса Пілсудського.** На їх думку, Кримський мав щось спільне з антипольською діяльністю. Вони хотіли його розстріляти перед будовою української Академії наук, одним із засновників якої у 1918 році був саме Кримський. Імовірно, завдяки втраті свідомості у цей трагічний момент, він залишився живим. Проте,

до кінця свого життя мав проблеми зі здоров'ям та зором, який мав поганий ще у дитинстві та в юному віці. Цей період був закінчений його арештом та виселенням до **Казахстану** в Центральній Азії. Тут, у в'язниці, у місті **Кустанай**, Агатангела Кримського на 71-му році життя спіткала смерть. Це був **1942** рік.

Четверта, практична частина була присвячена **екзотичним елементам у творчості Агатангела Кримського**. Я взяв його збірник поезій *Пальмове гілля* та в перших трьох частинах, *В горах Ліванських*, *Самотою на чужині* та *Нечестиве кохання*, я досліджував всі екзотичні слова. Я в них знайшов усього **58** екзотичних елементів, **13** з яких були в першій частині *В горах Ліванських*, далі **22** - у другій частині *Самотою на чужині* і **23** – у третій частині *Нечестиве кохання*.

У результаті дослідження цих слів, я з'ясував, що в першій частині були назви 2 тварин, 7 рослин (включно дерев та спецій) і 4 власні назви. Зі світу фауни тут були такі слова: горлиця та шакал; до флори належали такі приклади: кардамон, нард, шафран, касія, цинамон, фіги й кедри, а з власних назв тут з'явилися, наприклад: Сірія, Ліван, Фінікія та Санніна.

У другій частині було знайдено назви 3 нових тварин, 15 представників зі світу флори, 1 власна назва, 1 загальна назва, 1 предмет та 1 явище природи. З назв тварин слід навести такі: іхневмон, муд й мушлі. Із флори траплялися такі назви: банан, пальма, мирта, фіги, платан, мигдаль, маслина, акація, рожа, базилик, тубероза, гвоздик, кактус, кипарис й цитрина (цитрина знаходиться у словосполученні цитринний ліс). Новою власною назвою тут є Бейрут. Загальна назва Ифранжі має, на думку автора цієї роботи, негативне забарвлення. З предметів тут знаходимо фоліант, а з явищ природи - туман.

Третя частина збірника містить 4 нові назви тварини, 9 назв рослин, 4 власні назви, 2 назви предметів, 2 звертання та вигуки, 1 назви запашної живиці та 1 назва речі, яку нелегко класифікувати. З назв тварин тут є такі: верблюд, соловейко, чайка й жаба. Світ рослин дав вербу, магнолію, інжир, теребинт, олеандр, бамбук, помаранч, лілію й орхідею. Власні назви включають ці імена: Мекка, Мохаммед, Смен та плем'я Озрів. Предмети тут означають килим і шаровари. Зі звертань та вигуків я знайшов італійське Viglietto dolce та французьке madame. Ці вирази були написані латиницею, а не кирилицею.

Запашну живицю названо фіміам. На кінець, бальзам - це слово, яке важко зачислити до вищенаведених груп.

Це значить, що в перших трьох частинах *Пальмового гілля*, з елементів, які тут з'явилися кілька разів, можна нарахувати 9 назв тварин, 31 назву рослин, 9 власних назв, 3 назви предметів й 2 звертання та вигуки.

Я також потім підрахував всі слова в перших трьох частинах і з'ясував, що в частині *В горах Ліванських* в цілому 192 слова та з них **20** екзотичних. Це значить, що в першій частині *Пальмового гілля* **10,42%** слів, які позначають щось іноземне. У частині *Самотою на чужині* в цілому 605 слів, з них **38** екзотичних. З цього впливає, що в другій частині *Пальмового гілля* **6,28%** слів, які позначають щось іноземне. На кінець, у частині *Нечестиве кохання* в цілому 2325 слів, з них **62** екзотичних слова. А от в третій частині *Пальмового гілля* **2,67%** слів, котрі позначають щось іноземне. Всього, в частинах *В горах Ліванських*, *Самотою на чужині* й *Нечестиве кохання*, разом 3122 слова, з них **120** екзотичних, а саме **3,84%** слів із позначенням іноземних понять в перших трьох частинах *Пальмового гілля*.

У п'ятій частині я писав про **внесок та спадщину Кримського**. Я описав його заслуги для літератури та написав імена людей, які були під впливом творчості Кримського, мали з ним спільні інтереси. До них належить поет, перекладач й публіцист **Павло Григорович Тичина**, який також цікавився іноземними мовами. Далі, поет, перекладач, публіцист й академік української Академії наук, **Максим Тадейович Рильський**, який виступив з промовою з нагоди 70-річчя Кримського. Наступний, український і російський вчений, член української Академії наук, **Микола Каленикович Гудзій**, котрий спільно з Тичиною та Рильським був автором статей про Кримського. Останньою особистістю, яку я вписав до відносини з Кримським є письменниця, перекладачка, знавець літератури й авторка наукових повідомлень про історію фемінізму, **Соломія Дмитрівна Павличко**. Вона єдина не мала шансу особисто зустрітися з Кримським, тому що народилася вже після його смерті. До її найвизначнішого творчого доробку належить книга про Кримського під назвою *Націоналізм, сексуальність, орієнталізм: складний світ Агатангела Кримського*.

В останній частині моєї праці я провів завершальний аналіз свого підходу до теми цього бакалаврського дослідження і до самого Кримського. Я нагадав про **мови, якими він володів**, а саме арабською, перською, турецькою, італійською, французькою, німецькою, польською, англійською, грецькою, фінською, санскритом, древньоєврейською, ефіопською, вавілонською та іншими. Шлях за екзотичними елементами у творчості Агатангела Кримського я закінчив його **цитатою**, в якій Кримський велично висловився про **філологічну науку**, котру дуже любив.

8. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

8.1 Knižní zdroje

1. BAKEŠOVÁ, Ivana. *Čína ve XX. století: díl 1*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. ISBN 80-244-0251-3.
2. BRANDOS, Otakar. *Ukrajinské Karpaty: Poloniny, Lesní Karpaty, Zakarpatská Ukrajina/ Otakar Brandos, Michal Kleslo*. 1. vyd. Vřesina: SKY, 2007. ISBN 978-80-86774-00-8.
3. CHANGOVÁ, Iris. *Nankingský masakr: Nejkrvavější prolog druhé světové války*. Praha: Naše vojsko, 2010. ISBN 978-80-206-1068-3.
4. DEMŠKA-BUDZULJAK, L. M. *Rannij ukrajinskij modernizm*. Charkiv: TOV Vydavnytstvo Ranok, 2009. ISBN 978-966-672-515-1.
5. DEVOTO, Giacomo a Gian Carlo OLI. *Dizionario della lingua italiana*. Firenze: Le Monnier, 1989.
6. *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích*. 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. A/B. ISBN 80-86613-01-1.
7. *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích*. 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. C/F. ISBN 80-86613-02-X.
8. *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích*. 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. G/J. ISBN 80-86613-03-8.
9. *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích*. 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. K/L. ISBN 80-86613-04-6.
10. *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích*. 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. M/O. ISBN 80-86613-05-4.
11. *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích*. 2. vyd. Praha: Diderot, 2002. P/R. ISBN 80-86613-06-2.
12. *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích*. 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. Ř/Š. ISBN 80-86613-07-0.

13. *Encyklopedie Diderot: Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích*. 2. vyd. Praha: DIDEROT, 2002. T/Ž. ISBN 80-86613-08-9.
14. EVANS, Andrew. *Ukrajina*. 1. vyd. Brno: JOTA, s. r., 2005. ISBN 80-7217-347-2.
15. FAIRBANK, John King. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010. ISBN 978-80-7422-007-4.
16. FRANKO, Ivan. *Stare j nove v sučasnij ukrajins'kij literaturi*. Kyjiv, 1982.
17. KRYMS'KYJ, Ahatanhel Juchymovyč. *Poetyčni tvory, opovidannja. Tom peršyj*. Kyjiv: Naukova dumka, 1972.
18. KRYMS'KYJ, Ahatanhel. *Poeziji*. Kyjiv: Radjans'kyj pys'mennyk, 1968.
19. KRYMS'KYJ, Ahatanhel. *Vybrani tvory*. Kyjiv: Vydavnyctvo chudožn'oji literatury "Dnipro", 1965.
20. KURIMSKÝ, Andrej, Růžena ŠIŠKOVÁ a Nikolaj SAVICKÝ. *Ukrajinsko-český slovník. 1. díl, A-O*. Praha: Academia, 1994. ISBN 80-200-0144-1.
21. KURIMSKÝ, Andrej, Růžena ŠIŠKOVÁ a Nikolaj SAVICKÝ. *Ukrajinsko-český slovník. 2. díl, П-Я*. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0157-3.
22. LANĚ, Tomáš. *Turecko-český slovník*. Voznice: LEDA, 2008. ISBN 978-80-7335-126-7.
23. *Lingea slovník turecko-český a česko-turecký*. Brno: Lingea s. r. o., 2012. ISBN 978-80-87471-32-6.
24. *Malá československá encyklopedie. 3. díl, I-L*. Praha: Academia, 1986.
25. MALINEVSKÁ, Natalja. *Ukrajinské reálie 1*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. ISBN 80-244-0670-5.
26. MILAN, Syruček. *Banderovci - hrdinové nebo bandité?*. Praha: Epoque, 2008. ISBN 978-80-87027-85-1.
27. *Moskva-Leningrad-Kyjev, průvodce*. Moskva: Raduga, 1983.

28. NOVÁK, J. *Česko-ukrajinský slovník: přes 100 000 slov a slovních spojení*. Kyjiv: Čumacjkyj Šljach, 2008. ISBN 966-8272-11-0.
29. OBLOMIEVSKYJ, D. *Francuzkyj symbolizm*. Moskva, 1973.
30. PAVLYČKO, Solomija. *Dyskurs modernizmu v ukrajins'kij literaturi*. Kyjiv, 1999.
31. *Slovník spisovatelů: Sovětský svaz: Literatura ruská, ukrajinská a běloruská, literatury sovětského Pobaltí, literatury sovětského východu: 1. díl*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1997. A-K.
32. ŠIŠKOVÁ, Růžena a Nikolaj SAVICKÝ. *Ukrajinsko-český a česko-ukrajinský slovník*. Voznice: LEDA, 2008. ISBN 978-80-7335-113-7.

8.2 Internetové zdroje

1. Akacija. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Акація>.
2. Aksamitník. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Aksamitník>.
3. Alexej Stachanov. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-12]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Alexej_Stachanov.
4. Bambuk. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Бамбук>.
5. Banan. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Банан>.
6. Bazalka pravá. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Bazalka_pravá.

7. Berija Lavrentij Pavlovýč. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: http://uk.wikipedia.org/wiki/Берія_Лаврентій_Павлович.
8. Bitva u Falkirku (1298). In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-15]. Dostupné z: [http://cs.wikipedia.org/wiki/Bitva_u_Falkirku_\(1298\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Bitva_u_Falkirku_(1298)).
9. Cedr. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Cedr>.
10. Citrónovník limetový. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://sk.wikipedia.org/wiki/Citrónovník_limetový.
11. Cypřiš. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Сypřiš>.
12. Čajka. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Чайка>.
13. Čerkasy. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-15]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Черкаси>.
14. Článek: U Luc´ku všanuvaly Ahatanhela Kryms´koho. [online]. [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <http://voltv.com.ua/u-lutsku-vshanuvaly-ahatanhela-krymskoho/>.
15. Dějiny Řecka. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-14]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Dějiny_Řecka.
16. Drahomanov Mychajlo Petrovyč. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-12]. Dostupné z: http://uk.wikipedia.org/wiki/Драгоманов_Михайло_Петрович.

17. Dvouzubec trojdílný. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Dvouzubec_trojdiĺlný.
18. Fík. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Fík>.
19. Horlycja zvyčajna. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: http://uk.wikipedia.org/wiki/Горлиця_звичайна.
20. Hudzij Mykola Kalenykovyč. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: http://uk.wikipedia.org/wiki/Гудзій_Микола_Каленикович.
21. Hvozdík, Karafiát | Dianthus: pěstování. In: *České stavby.cz* [online]. 2001-2012 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.ceskestavby.cz/rostliny/karafiati-dianthus/>.
22. Inžyr. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Інжир>.
23. Kadidlo. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kadidlo>.
24. Kaktusovité. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kaktusovité>.
25. Kardamovník obecný. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Kardamovnik_obecný.
26. Kasie (Cassia). In: *AtlasRostlin.cz* [online]. 2010-2013 [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://kvetiny.atlasrostlin.cz/kasie>.
27. Kasie senna (Casia senna). In: *Botanika.wendys.cz* [online]. [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://botanika.wendys.cz/cizi/rostlina.php?195>.

28. Konys'kyj Oleksandr Jakovyč. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: http://uk.wikipedia.org/wiki/Кониський_Олександр_Якович.
29. Korycja. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Кориця>.
30. Krymská válka. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-07-14]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Krymská_válka.
31. Kryms'kyj Ahatanhel Juchymovyč. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-16]. Dostupné z: http://uk.wikipedia.org/wiki/Кримський_Агатангел_Юхимович.
32. Kustanaj. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Кустана́й>.
33. Kyparys. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Кипарис>.
34. Lastura. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Lastura>.
35. Libanon. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-10-30]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Libanon>.
36. Lilija. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Лілія>.

37. Mandloň obecná. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Mandloň_obecná.
38. Mula. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Mula>.
39. Myrta. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Myrta>.
40. Narodnyj komisariat vnutrišnich sprav. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/HKBC>.
41. Nikolaj Fjodorovič Vatutin. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-12]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Nikolaj_Fjodorovič_Vatutin.
42. Oleandr obecný. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Oleandr_obecný.
43. Olivovník. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Olivovník>.
44. Orest Subtelny. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-10-20]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Orest_Subtelny.
45. Palma olejná. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Palma_olejná.

46. Pavlyčko Solomija Dmytrivna. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: http://uk.wikipedia.org/wiki/Павличко_Соломія_Дмитрівна.
47. Platan. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Platan>.
48. Podolí (země). In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: [http://cs.wikipedia.org/wiki/Podolí_\(země\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Podolí_(země)).
49. Pojem foliant. In: *ABZ.cz: slovník cizích slov* [online]. 2005-2006 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/foliant>.
50. Polyglot. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-10]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Polyglot>.
51. Pomeranč. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Pomeranč>.
52. Promyka ichneumon. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Promyka_ichneumon.
53. Proskurník lékařský. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Proskurník_lékařský.
54. Rudans'kyj Stepan Vasyl'ovyč. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: http://uk.wikipedia.org/wiki/Руданський_Степан_Васильович.
55. Růže. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Růže>.

56. Ryl's'kyj Maksym Tadejovyč. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: http://uk.wikipedia.org/wiki/Рильський_Максим_Тадейович.
57. Řecko-turecká válka 1897. In: *Co je co: Vaše encyklopedie* [online]. 1999-2012 [cit. 2012-11-14]. Dostupné z: http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&id_desc=83438&title=%F8ecko-tureck%E1%20v%E1lka%201897&s_lang=2.
58. Řečík terebintový. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Řečík_terebintový.
59. Sléz lesní. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Sléz_lesní.
60. Slézovec tříměsíční. In: *AtlasRostlin.cz* [online]. 2010-2013 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://kvetiny.atlasrostlin.cz/slezovec-trimesicni>.
61. Slovo o pluku Igorově. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Slovo_o_pluku_Igorově.
62. Smilka. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Smilka>.
63. Solovejko zachidnyj. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: http://uk.wikipedia.org/wiki/Соловейко_західний.
64. Spikenard. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Spikenard>.

65. Statečné srdce. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-15]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Statečné_srdce.
66. Stvorenja Akademiji Nauk. In: [online]. [cit. 2012-11-15]. Dostupné z: http://camrador.hall.org.ua/BY_TIME/1917-1922_Gromadanska_viyna/04-akademia.htm.
67. Šafrán. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Šafrán>.
68. Šácholan. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Šácholan>.
69. Šakal. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Шакал>.
70. TOP 10 NEJKRATŠÍ VÁLKY V HISTORII. In: *TOP10list.cz: jen TOP články...doslova* [online]. 2011-2012 [cit. 2012-11-14]. Dostupné z: <http://www.top10list.cz/top-10-nejkratsi-valky-v-historii/>.
71. Trnovník akát. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Trnovník_akát.
72. Tuberóza (*Polianthes tuberosa*). In: *Botanika.wendys.cz* [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://botanika.wendys.cz/cizi/rostlina.php?263>.
73. Tyčyna Pavlo Hryhorovyč. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: http://uk.wikipedia.org/wiki/Тичина_Павло_Григорович.
74. Ukrajina. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-10-30]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Ukrajina>.

75. Verba. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Верба>.
76. Verbljud. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Верблюд>.
77. Viola vonná - fialka (*Viola odorata*). In: *NATURFOTO.cz* [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.naturfoto.cz/violka-vonna-fialka-fotografie-1615.html>.
78. Volodymyr-Volyns'kyj. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Володимир-Волинський>.
79. Vstavačovité. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Vstavačovité>.
80. William Wallace. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-15]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/William_Wallace.
81. Zaton's'kyj Volodymyr Petrovyč. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-16]. Dostupné z: uk.wikipedia.org/wiki/Затонський_Володимир_Петрович.
82. Žáby. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Žáby>.
83. Žytec'kyj Pavlo Hnatovyč. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-12]. Dostupné z: http://uk.wikipedia.org/wiki/Житецький_Павло_Гнатович.

9. PŘÍLOHY

9.1 Ukrajinský originál veršů přeložených do češtiny v částech 4.2, 4.3, 4.4 a 4.5

V těchto částech bakalářské práce byly přeloženy do češtiny verše perského básníka Kasyma Envara a první tři části Krymského sbírky *Pal'move hillja; V horach Livans'kich, Samotoju na čužyni a Nečestyve kochannja*.

9.1.1 Část 4.2 – verše Peršana Kasyma Envara

Чую в душі передсмертну муку...
Бачу в повітрі я темную руку...
Пальці – розпняті... На мене стремлять...
Лізуть в обличчя... холодні... всі п'ять.
Двоє середніх – на очі лягають.
Двоє на вуха – наглухо стуляють.
Палець великий наліг на уста...
Вже... сліпота... глухота... німота...

9.1.2. Část 4.3 – verše V horach Livans'kich

В ГОРАХ ЛІВАНСЬКИХ

(Дилія)

Схід... Сірія... Ліван... Тая райська країна,
що про неї Пісня пісень каже:

První sloka: Всякі пахощі там дишуть,

Всякі овощі там спіють,
Кардамон зіллявсь із нардом,
Нард розлився із шафраном.

Druhá sloka: Касія і цинамони

У саду тім розцвітають,
А з Ліван-гори дзюркоче
Прохолодний бистрень чистий...

Třetí sloka: Квилить горлиця в садочку;

Висять фіги в зеленочку;

Виноград цвіте-буяє,

Любу пахощ розливає...

II

První sloka: Скали... Кедри... Скоро й вечір.

Я смутна стою.

В'ється стежка... Ох!.. чи йтиме ж

Той, кого люблю?..

Třetí sloka: Впала ніч... Шакали виють...

Вітер... Мов зима!

Я всі очі прогляділа, -

Милого нема!

9.1.3 Část 4.4 – verše *Samotoju na čužyni*

САМОТОЮ НА ЧУЖИНІ

(Уривки із щоденника)

I

První sloka: Ох арабські фоліанти!

Вже несила вас читати:

Бо розкинувсь сад запашний

Під вікном моєї хати.

Druhá sloka: Підведу од книжки очі,-

Під вікном ростуть банани,

Шелестять високі пальми,

Мирти, фіги і платани.

Třetí sloka: Є й мигдаль ясно-зелений,

Єсть і сивая маслина,

І акація рожева,

І смолистая кедрина.

Čtvrtá sloka: Підійду я до віконця,-

Пахнуть рожі й базилики,

Туберози, і фіалки,

Й наркотичнії гвоздики.

V

První sloka: Єсть одна гора коло Бейрута,

Непривітний кактус там поріс.

І ступив я по вузькій стежці

В той щетинястий, понурий ліс.

Třetí sloka: Аж змія переповзла нарешті...

Перебіг проз мене й іхневмон,

Позирнув цікаво, мов котятко,

Та й злякався і пропав, як сон.

VI

První sloka: Горді пальми. Думні лаври...

Манячливий кипарис.

Океан тропічних квітів...

Ще й цвіте цитринний ліс...

VIII

První sloka: На приморському безлюдді

Обернувся я в дитину:

Гарні мушлі підбираю;

Вглядою кращі – давні кину.

IX

První sloka: Аж чую: “Туп-туп!” Шкандибають

два мули;

У них камінюччя на спині.

Позаду за ними іде чорний негр

У латаній, дертій свитині.

Druhá sloka: Він хмуρο якось покосився на мене

Та й буркнув, неначебто стиха:

“Щасливі на світі отії ифранжі:

Ні праці, ні лиха!”

X

První sloka: Ой колись я бачив, як щезав туман,

Що вночі був тихо затопив Ліван.

Де була недвижна біла рівнина,

Стала дика круча, грізна, без дна.

9.1.4 Část 4.5 – verše *Nečestyve kochannja*

НЕЧЕСТИВЕ КОХАННЯ

(Уривки з ліричного роману
одного бідолашного дегенерата)

Сірійські згадки

První sloka: Не раз було: у Сирії далекий

Здобуду я Твій лист, - і серце задрижить,

Затуманію весь, мов турок коло Мекки,

І нервная рука конверт розтерebить.

Druhá sloka: - *Viglietto dolce!* – коло мене мова.

Я ж, паленіючи, розгортую листки,

І п'ю нове життя з кожнісінького слова,

І перечитую прихильніі рядки.

ІЗ КНИЖКИ ПЕРШОЇ

VIII

První sloka: Я пішов до тих знайомих...

Не застав Тебе я там

І занудився в розмовах

З паном дому і з *madame*.

ІЗ КНИЖКИ ДРУГОЇ

XV

Čtvrtá sloka: Схилились плакучії верби й маслини.

Шумлять кипариси, і мирти, й цитрини.

Магнолія молить: “Ой годі! не грай,
І нашого серця на смерть не вражай!”

XVIII

Druhá sloka: Чоловік з верблюдом

Перейшов дорогу.

Я питаюсь: “Чи не бачив
Милого могого?”

XIX

Druhá sloka: Оглядаюсь, хто гукає. Гарний парубіка!

Широченні шаровари, пишная намітка;

Чорний вус

Ще темніш від ночі.

Він моргнув –

Я схилила очі.

Pátá sloka: Він нарвав тоді інжиру з дерева близь кручі,

В пазуху мені накидав; а інжир – линючий!

“Навісний!” –

Верещу на нього.

Він у сміх:

“Поласуй, небого!”

XX

Druhá sloka: Терebinти і кедри

Точать свіжий бальзам;

Понад бором повіяв

Голубий фіміам.

XXIII

První sloka: ...Тьох-тьох! – залящав коло мене

близенько

Веселий, гульливий співун соловейко.

Розпусна пташино! Прокляття тобі!

Та дай же заснути журбі!

XXIV

Druhá sloka: Он чайки кигичуть,

Коло хвиль летять.

Ах! прихильну душу

Зараз би обнять!..

XXV

Druhá sloka: Олеандри над річкою

Хиляться тужно.

Не судилося, серденько,

Жити нам дружно.

Třetí sloka: Ніби мова загробная –

Шелест бамбуку:

“Нащо жити й відтерплювать

Вічну муку?”

Pátá sloka: Раптом жаба заквакала

В сутіні ночі:

По душі моїй поминки

Правити хоче!

ІЗ КНИЖКИ ТРЕТЬОЇ

XXVI

Druhá sloka: Нема тут пальм і помаранч.

Природа снігова.

Лиш там, де сонце припіка,-

Розкішная трава.

Čtvrtá sloka: Пильную з ними череди

Та й слухаю казок.

Часами хмизу принесу

В вогонь під казанок.

XXVII

Druhá sloka: Леліється Бейрут... Блискучий сад тропічний,

Де пальма розрослась на килимі з лілей!

І плеться аромат гарячий, наркотичний

З п'янючих тубероз, розкішних орхідей.

XXVIII

Čtvrtá sloka: Відказав на те невольник:

“Мохаммедом прозивають.

Я з Ємену, з плем'я озрів,

Що з любові помирають“.

9.2 Ukrajinský originál citátů přeložených do češtiny v částech 3.1, 3.6 a 6

V těchto částech bakalářské práce byly přeloženy do češtiny čtyři citáty Ahatanhela Krymského, které vybral autor této práce. V závorce se nachází číslo strany s českým překladem v této práci.

9.2.1 Část 3.1

“Мабуть, із шістдесят, а то й більше...” (26)

“Хоч я родом не вкраїнець, але я цілком поукраїнився.” (26)

9.2.2 Část 3.6

“У внутрішньому образі Агатангела Юхимовича гармонійно влились учений і поет.” (33)

9.2.3 Část 6

“Дивне діло тая філологія! Ніколи ніяка наука не могла заволодіти цілою моєю істотою так сильно, як вона: вона, філологія тая, має якусь таку силу, що може поглинути геть усю натуру людини і не покинути місця нічому іншому“. (54)

9.3 Volodymyr-Volyns'kyj na mapě Ukrajiny

Město, ve kterém se Ahatanhel Kryms'kyj v roce 1871 narodil.

9.4 Kustanaj na mapě Kazachstánu

Město, ve kterém Ahatanhel Kryms'kyj v roce 1942 zemřel.

9.5 Portrét Ahatanhela Juchymovyče Krymského

Anotace k bakalářské práci

Jméno a příjmení autora: Jiří Hubinka

Název sekce a katedry: sekce ukrajinistiky – katedra slavistiky

Název vysoké školy: Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Název bakalářské práce: Exotické prvky v díle Ahatanhela Krymského

Jméno vedoucí bakalářské práce: Mgr. Radana Merzová, Ph.D.

Počet znaků: 78 464

Počet slov: 17 722

Počet stran: 54

Počet příloh: 5

Počet složek použitých zdrojových pramenů: 32 knižních a 83 internetových

Klíčová slova: Ukrajina, dějiny, modernizmus, literatura, Krymskýj, exotické prvky, Východ, spisovatel

Charakteristika bakalářské práce: Bakalářská práce slouží jako vhled pro zájemce o ukrajinskou literaturu, potažmo historii, zejména přelomu 19. a 20. století. Na příkladu díla spisovatele Ahatanhela Juchymovyče Krymského je popsán nový typ písemnictví, který je včleněn do období ukrajinského modernizmu. Jedná se o exotické prvky, které přinášejí do domovské literatury jiný prožitek z četby. Vyjma Krymského, práce připomíná i jiné autory, kteří značnou měrou přispěli do ukrajinského literárního fondu. To vše umožní zájemcům orientovat se ve východoevropské (Krymskýj v sobě spojuje kořeny ukrajinské, běloruské a polsko-litevské) spisovatelské tradici a pochopit, že i Ukrajině náleží přední místo v celosvětové poetické sbírce.